

BUNURILE COMUNE

Lector univ.dr. Bogdan Liviu Ciucă

BUNURILE COMUNE

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2010
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33,
Sector 1 , București
Tel./Fax: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUCĂ, BOGDAN LIVIU

Bunurile comune / Bogdan Liviu Ciucă. - București :

Editura Universitară, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-749-844-1

347

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare

Distribuție: tel/fax: (021) 315.32.47
(021) 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-973-749-844-1

Cuprins

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I: Regimul matrimonial. Aspecte generale	9
SECȚIUNEA I-a: Regimul matrimonial al bunurilor comune	9
SECȚIUNEA a II-a: Bunurile comune ale soților	11
1. Noțiunea și categoriile de bunuri ale soților	11
2. Bunuri comune ale soților	12
A. Noțiunea de dobândire	14
B. Calitatea de dobânditor	15
C. Momentul dobândirii bunurilor	16
CAPITOLUL II: Calificarea unor bunuri ca fiind bunuri comune	18
SECȚIUNEA I: Venitul din muncă	18
1. Salariul	18
2. Alte venituri asimilate salariului	20
3. Remunerația autorilor	20
SECȚIUNEA a II-a: Sumele economisite, depuse la C.E.C sau la bănci	21
SECȚIUNEA a III-a: Imobilele	22
1. Construcțiile edificate de soți pe terenul unuia dintre ei	23
2. Recondiționări, reparații, adaosuri la construcții vechi	24
3. Construcțiile edificate de soți pe terenul proprietatea unei terțe persoane	24
4. Construcțiile edificate de soți pe un teren atribuit în folosință	24
5. Locuințe construite cu credit	25
6. Construcții edificate de concubini	26
7. Dreptul de folosință asupra locuinței	26
SECȚIUNEA a IV- a: Fructele și produsele	27
CAPITOLUL III: Drepturile soților asupra bunurilor comune	28
SECȚIUNEA I: Administrarea bunurilor și mandatul tacit	28
SECȚIUNEA a II-a: Cazuri speciale de exercitare a mandatului tacit reciproc	31
SECȚIUNEA a III-a: Sancțiuni aplicabile actelor încheiate cu încălcarea drepturilor unuia dintre soți	32

CAPITOLUL IV: Datoriile comune ale soților	34
SECȚIUNEA a I-a: Datoriile comune ale soților. Noțiune și clasificare	34
SECȚIUNEA a II-a: Regimul juridic al datoriilor comune ale soților	36
CAPITOLUL V: Împărțirea bunurilor comune ale soților	37
SECȚIUNEA I-a: Împărțirea bunurilor comune în timpul căsătoriei	37
1. Împărțirea bunurilor comune la cererea unuia dintre soți	37
2. Împărțirea bunurilor comune la cererea creditorilor personali ai unuia dintre soți	38
3. Confiscarea averii unuia dintre soți	39
SECȚIUNEA a II-a: Împărțirea bunurilor comune la desfacerea căsătoriei	39
SECȚIUNEA a III-a: Stabilirea cotei cuvenita fiecărui soț	40
SECȚIUNEA a IV-a: Procedura împărțirii bunurilor comune. Efectele hotărârii de împărțire	42
SECȚIUNEA a V-a: Împărțirea bunurilor comune în cazul încetării căsătoriei	43
SECȚIUNEA a VI-a: Împărțirea bunurilor comune în cazul desființării căsătoriei	44
CAPITOLUL VI – Divorțul și efectele sale asupra patrimoniului soților în dreptul comparat	45
Secțiunea I-a Anglia și Țara Galilor	45
Secțiunea a II-a Danemarca	54
Secțiunea a III-a Elveția	62
Secțiunea a IV-a Franța	67
Secțiunea a V-a Germania	73
Secțiunea a VI-a Spania	81
Concluzii	87
1. Concluzii privind regimul matrimonial al bunurilor comune	87
2. Concluzii privind divorțul și efectele sale asupra patrimoniului soților în dreptul comparat	88
Bibliografie	93

INTRODUCERE

Prezenta lucrare analizează din punct de vedere juridic, bunurile comune ale soților. Abordează din aceeași perspectivă, modurile în care bunurile comune au fost dobândite sau împărțite. Analizează având la bază mai multe abordări, datoriile comune ale sotilor.

Luând în considerare faptul ca regimul comunității matrimoniale de bunuri există atât timp cât există căsătoria, lucrarea de față abordează și situațiile create ca urmare a încetării căsătoriei și implicit a comunității de bunuri, fapt ce va determina împărțirea bunurilor comune și schimbarea regimului acestora în bunuri proprii.

Luând în calcul toate aceste situații, lucrarea abordează aspecte generale privind regimul matrimonial, categoriile de bunuri comune, criteriile de calificare a unor bunuri ca fiind bunuri comune, împărțirea bunurilor comune la desfacerea căsătoriei, datoriile comune ale soților, stabilirea cotei de proprietate convenite fiecărui soț.

CAPITOLUL I

Regimul matrimonial. Aspecte generale

Secțiunea I: Regimul matrimonial al bunurilor comune

În timpul căsătoriei intervin relații de ordin patrimonial atât între soți cât și între soți și terți. În doctrina juridică se susține că regimul matrimonial stabilește totalitatea regimurilor care guvernează raporturile dintre soți privitoare la bunuri, precum și acelea ce se formează în relațiile sotilor cu terții.¹

Literatura de specialitate ne relevă abordările mai mult sau mai puțin exacte cu privire la ceea ce înseamnă „regimul matrimonial”. M. Eliescu în „*Curs de Drept civil. Regimul matrimonial*” apreciază regimul matrimonial ca fiind regimul care reglementează interesele patrimoniale ale soților în timpul căsătoriei. Ioan Albu susține ca regimul matrimonial constă în totalitatea regulilor cu privire la raporturile dintre soți privitoare la bunurile lor, dar și raporturile în care ei intră cu terții în calitatea lor de soți.²

Regimul matrimonial se naște în momentul căsătoriei. Obiectul regimului matrimonial a fost definit atât din punct de vedere material cât și din punct de vedere juridic.

Astfel, în sens material, regimul matrimonial reglementează ansamblul bunurilor soților, deci totalitatea bunurilor soțului și soției, indiferent de data și modul de dobândire al acestora.³ Obiectul său îl formează, așadar, toate bunurile pe care soții le aveau în momentul încheierii căsătoriei, precum și cele dobândite de ei în timpul căsătoriei, împreună sau separate, cu titlu oneros sau cu titlu gratuit.

În sens juridic, regimul matrimonial supune bunurile soților unor reguli având un obiect propriu dar formând împreună un tot coerent.⁴

Comunitatea de bunuri este un regim matrimonial stabilit prin lege, nu prin convenție, adică este un regim matrimonial legal.

Codul familiei nu cunoaște principiul convențiilor matrimoniale. Deci soții nu se pot supune unui regim matrimonial convențional care să-și găsească aplicare în locul comunității de bunuri, sub sancțiunea nulității absolute.

¹ Al Bocaci, Dumitrache V-C, Hageanu C., Dreptul familiei, e, ed All Beck, Bucuresti, 2002, pag 36

² Ioan Albu, Dreptul familiei, ed Didactică și Pedagogică, Bucuresti 1975, pag 118

³ Cristina Mihaela Crăciunescu, Regimuri matrimoniale, ed All Beck, București, 2000, pag 5

⁴ Ibidem

De aceea art.30/Codul familiei, prevede că bunurile dobândite de oricare dintre soți în timpul căsătoriei sunt bunuri comune, orice convenție contrară fiind lovita de nulitate. Numai anumite bunuri limitative determinate de lege prin art.31/Codul familiei, sunt considerate proprii fiecăruia dintre soți.

Potrivit acestui regim patrimonial, soții au două categorii de bunuri:

- a) comune ambilor soți
- b) proprii fiecăruia dintre ei

Revenind la sancțiunea nulității, se impune precizarea că vor fi lovite de nulitate absolută orice convenții, fie între soți, fie între aceștia și terțe persoane prin care s-ar aduce atingere regimului legal al bunurilor soților.¹

Astfel, vor fi lovite de nulitate următoarele convenții:

◆ convențiile încheiate între soți prin care s-ar schimba regimul juridic al unor bunuri;

◆ convențiile încheiate chiar înainte de încheierea căsătoriei;

◆ convențiile încheiate de viitori soți sau de soți cu terții, prin care s-ar aduce atingere regimului legal al comunității de bunuri.²

◆ declarații unilaterale ale unuia dintre soți prin care s-ar recunoaște că anumite bunuri, neexceptate de comunitate, ar aparține în exclusivitate celuilalt soț³

În ceea ce privește conținutul propriu-zis al convențiilor prohibite de lege, este unanim admis în literatura juridică faptul că sunt sancționate cu nulitatea acele convenții prin care s-ar urmări o restrângere a comunității de bunuri, însă există o diversitate de opinii cu privire la convenții prin care s-ar urmări ca anumite bunuri, care sunt considerate proprii, să fie incluse în masa bunurilor comune.

Marirea comunității de bunuri se poate realiza numai conform dispozițiilor art.31 lit b).⁴

Interesele soților se exprimă atât în regimul bunurilor comune, cât și în cel al bunurilor proprii. Soții administrează, folosesc și dispun împreună de bunurile comune în condiții de perfectă egalitate.

Există mai multe moduri de gestionare a maselor de bunuri proprii sau comune ale soților.

În general, în cadrul regimurilor separatiste, fiecare dintre soți își administrează bunurile proprii, iar în cadrul regimurilor de tip comunitar administrarea bunurilor ce intră în comunitate este comună, actele de gestiune neputând fi îndeplinite de soți decât de comun acord, cu excepția actelor de conservare și de administrare ce pot fi îndeplinite și de fiecare dintre soți, singuri.

¹ Al Bacaci, op cit., pag 38

² I.P.Filipescu, Tratat de dreptul familiei, ed All Beck, București, 2002, pag 45

³ Tribunalul Suprem, col civ., dec nr31/1960, în C.D 1960, pag 262-264

⁴ AL Bacaci, op cit, pag 50-51

Există și gestionarea prin reprezentare mutuală, în cadrul căreia fiecare dintre soți este administrator legal al aceleiași mase de bunuri, putând îndeplini actele de gestiune, consimțământul celuilalt soț fiind prezumat, cu excepția unor acte de dispoziție, care necesită consimțământul expres al ambilor soți.

Totalitatea regulilor cu privire la compunerea și administrarea patrimoniilor soților formează un tot unitar și coerent ce definește regimul matrimonial.

În ciuda diversității pe care o prezintă, regimurile matrimoniale sunt reglementate de un număr însemnat de reguli comune, care acționează ca principii care se aplică tuturor persoanelor căsătorite, indiferent de regimul matrimonial ales și care sunt reglementate de legislația fiecăruia dintre statele în care există o pluralitate de regimuri matrimoniale.

Astfel, în timp ce în cadrul regimului matrimonial al comunității bunurilor achiziționate în timpul căsătoriei-regim matrimonial legal în România, Franța, Spania, Rusia etc – masa bunurilor comune este restrânsă la expresia sa mai simplă, cuprinzând doar bunurile achiziționate cu titlul oneros în timpul căsătoriei, în cadrul regimului matrimonial al comunității universale ea va cuprinde toate bunurile soților-regim matrimonial legal în Danemarca, Norvegia, Finlanda, Suedia etc.¹ Pentru a califica juridic comunitatea matrimonială a soților, doctrina a consacrat noțiunea de proprietate comună în devălmășie.

Proprietatea comună în devălmășie se caracterizează prin aceea că dreptul fiecăruia dintre soți asupra bunurilor lor nu este determinat prin cote-părți ca și în cazul coproprietății de drept comun.²

Dacă soții dobândesc împreună cu o altă persoană dreptul de proprietate asupra unui bun, dreptul lor de proprietate comună în devălmășie va exista alături de dreptul de proprietate comună pe cote-părți ale terțului.³

În general raporturile patrimoniale dintre soți sunt stabilite prin normele Codului familiei. În cazurile în care dreptul familiei nu soluționează anumite raporturi patrimoniale, atunci urmează a se face aplicarea dispozițiilor codului civil.

Secțiunea a-II-a: Bunurile comune ale soților

1. Noțiunea și categoriile de bunuri ale soților

Noțiunea de “bunuri” din dreptul familiei este aceea din dreptul civil și cuprinde bunurile corporale (mobile și imobile) precum și toate drepturile

¹ C.M Crăciunescu, op. cit., pag 112

² Al Bacaci, op cit., pag 40

³ F .Ciorăscu, Dreptul familiei, Editura Universității din Pitești, 2004, pag 23

reale(principale și accesorii), drepturile de creanță, adică tot ce se află în circuitul civil .

Din analiza prevederilor art.30 și 31/Codul familiei rezultă că legiuitorul a consacrat două categorii de patrimonii legate de persoana soțului:

-bunurile ambilor soți;

-bunurile fiecarui soț.

Prin urmare bunurile dobândite de soți în timpul căsătoriei sunt bunuri comune(art.30), însă prin excepție, soții au și bunuri proprii(art.31).

În privința constituirii maselor de bunuri proprii și comune, deosebirea constau în întinderea maselor de bunuri comune.¹

Majoritatea legislațiilor prevăd că bunurile existente în patrimoniile soților la data căsătoriei, ca și bunurile dobândite prin succesiune, legat sau prin donație, în timpul căsătoriei, rămân bunuri proprii.În unele legislații (de exemplu legea bulgară) și fructele bunurilor proprii rămân bunuri proprii.

De asemenea, există și alte categorii de bunuri proprii ce pot fi prevăzute prin lege sau prin convențiile matrimoniale încheiate de soți.

În țara noastră, de exemplu constituie bunuri proprii următoarele categorii de bunuri:

◆bunuri dobândite cu titlu de premiu sau recompensă, manuscrisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții precum și alte asemenea bunuri (art.31 lit d);

◆bunurile de uz personal și cele destinate exercitării profesiei unuia dintre soți (art.31, lit c /Codul familiei);

◆indemnizația de asigurare sau despăgubirea pentru pagube pricinuite persoanei (art.31, lit e);

◆valoarea care reprezintă și înlocuiește un bun propriu sau bunul în care a trecut această valoare (art.31, lit f).

În determinarea regimului bunurilor soților s-a avut în vedere, pe de o parte, faptul că în mod obișnuit bunurile pe care soții le dobândesc în timpul căsătoriei sunt rezultatul direct sau indirect al muncii lor și, pe de altă, parte, grija că, prin intrarea în căsătorie nici unul dintre soți să nu-și vadă atinse drepturile pe care le avea asupra bunurilor sale în favoarea celuilalt soț.²

2. Bunurile comune ale soților (Art. 30 - Codul familiei).

Codul familiei utilizează noțiunea de bunuri dobândite în timpul căsătoriei.Această noțiune urmează a fi înțeleasă în sensul eu juridic, adică desemnând atât lucrurile care pot fi obiecte de drepturi și obligații

¹ C.M. Crăciunescu, op. cit., pag 113

² I.P Filipescu, op. cit., pag 42

patrimoniale, cât și drepturile patrimoniale și acțiunile privind lucrurile și drepturile patrimoniale.¹

Se știe că drepturile patrimoniale sunt drepturile reale, principale și accesorii, privind imobilele și mobilele, precum și drepturile de creanță, iar acțiunile sunt cele privind drepturile reale și cele privind drepturile de creanță.

Bunurile pot deveni comune fără a distinge dacă sunt mobile sau imobile, corporale sau incorporale. Astfel, s-a decis că prin notiunea de bunuri dobândite în timpul căsătoriei în favoarea bunurilor comune, după cum regimul obligatoriu al acestor din urmă bunuri înseamnă că nu pot fi nici micșorate, dar nici mărite, după caz, în favoarea bunurilor proprii ori pe seama lor.²

Prezumția de comunitate are caracter relativ, ea constituind o scutire de dovadă, dar acest lucru nu înlătură facultatea pe care oricare dintre soți o are de a cere să se constate, în timpul căsătoriei, că un anumit bun nu este bun propriu al unuia dintre soți ci este bun comun sau invers.³

Comunitatea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei este privită ca un efect legal al căsătoriei, indiferent dacă acestea au fost dobândite prin contribuția comună a soților sau prin contribuția exclusivă a unuia dintre ei.

În doctrină⁴ se consideră că, la dobândirea oricarui bun în timpul căsătoriei, soții pot avea o contribuție indirectă prin economisirea unor mijloace comune ca în cazul muncii depuse de femeie în gospodărie și pentru creșterea copiilor.

Deși contribuția fiecăruia dintre soți la dobândirea drepturilor patrimoniale nu este o condiție pentru stabilirea calității de bunuri comune ale acestora, ea poate fi luată în considerație la determinarea părților care se cuvin soților în cazul unui partaj.⁵

Singurele condiții cerute de lege pentru că un bun să devină comun sunt deci acelea de a fi vorba de un bun dobândit în timpul căsătoriei și să nu facă parte din categoriile de bunuri proprii limitative prevăzute de art.31/Codul familiei.

Pentru ca aceste criterii să devină funcționale se cuvin lămurite câteva noțiuni implicate în conținutul lor:

- noțiunea de dobândire
- data sau momentul dobândirii
- calitatea de dobânditor.

¹ I.P Filipescu, op. cit., pag 51

² Ibidem

³ Ioan Albu, op. cit., pag 128

⁴ Ioan P. Filipescu, op. cit., pag 57

⁵ C.M Crăciunescu, op. cit., pag 124

A. NOȚIUNEA DE DOBÂNDIRE

Art.30 Codul familiei dispune că bunurile devin comune dacă sunt dobândite în timpul căsătoriei.

Prin dobândire se înțelege obținerea de către oricare dintre soți sau aceștia împreună, a unui drept patrimonial, real sau de creanță, în temeiul legii, al unui act sau fapt juridic,¹ prin oricare din modurile de dobândire reglementate de legea civilă, indiferent dacă au fost achiziționate de unul sau de ambii soți și indiferent de natura bunului.

În cazul drepturilor reale, bunul devine comun fie că a fost dobândit printr-un mod de dobândire originar (accesiunea, uzucapiunea, dobândirea fructelor de către posesorul de bună-credință), fie într-un mod de dobândire derivat (contractul, tradiția, succesiunea testamentară - în condițiile art.31, lit b/Codul familiei - hotărârile judecătorești constitutive de drepturi).

Bunurile devin comune fără a deosebi între modurile de dobândire, cu excepția bunurilor dobândite prin acte cu titlul gratuit care devin comune numai dacă dispunătorul a prevăzut în mod expres sau tacit că vor fi comune.

Bunul devine comun fără a deosebi dacă în actul de achiziție au fost trecuți ambii soți sau numai unul dintre ei.²

În ceea ce privește uzucapiunea ca mod de dobândire a dreptului de proprietate trebuie făcută următoarea precizare:

a) uzucapiunea de 30 de ani constituie mod de dobândire a bunurilor comune, dacă data de când termenul prescripției achizitive a început să curgă se situează în timpul căsătoriei, deoarece uzucapiunea retroactivează și deci uzucopantul este considerat că a devenit proprietarul bunului din momentul când a făcut primul act de posesiune cu intenția de a dobândi proprietatea lui.³

b) uzucapiunea de 10 până la 20 ani este mod de dobândire a bunurilor comune dacă data titlului care servește de bază prescripției se situează în timpul căsătoriei datorită efectului retroactiv al uzucapiunii.

Dobândirea drepturilor de creanță în patrimoniul comun al soților poate avea ca izvor orice act juridic generator de obligații.

În legătură cu creanță ce are ca obiect transmiterea dreptului de proprietate, nu există o unitate de vederi în literatura de specialitate.

¹ I.Albu, op. cit., pag 128

² Tribunalul Suprem, dec.civ. nr 245 din 1958, în f.N, nr 4,1958, pag739 și N.H Angelescu, Întocmirea inscrierilor materiale referitoare la unele drepturi patrimoniale de soților, în R.R.D, nr 7, 1967, pag 28-29

³ I.P.Filipescu, Drept civil, Drepturile reale, 1992, pag 146-147

B. CALITATEA DE DOBÂNDITOR

Bunurile devin comune dacă sunt dobândite în timpul căsătoriei, ceea ce înseamnă că dobânditorul are calitatea de soț.

În consecință calitatea dobânditorului este o condiție pentru ca bunul să devină comun. Sunt comune bunurile dobândite separate de unul dintre soți și cele dobândite de soți împreună. De aceea, nu prezintă importanță, pentru ca bunul să devină comun, dacă în actul de dobândire figurează numai unul dintre soți ori figurează amândoi.¹

În legătură cu determinarea calității de soț a dobânditorului se impun anumite precizări relative la timpul sau durata căsătoriei.

Căsătoria durează între momentul încheierii sale și acela al desfacerii prin divorț, a încetării ei prin moarte sau al desființării în caz de nulitate prin hotărâre judecătorească. Momentul încheierii căsătoriei este acela în care delegatul de stare civilă constată existența viitorilor soți și îi declara căsătoriți.² În ceea ce privește data desfacerii sau încetării căsătoriei deosebim:³

a) căsătoria încetează prin decesul unuia dintre soți, fizic constatat. Bunurile dobândite de soțul supraviețuitor vor fi proprii, deoarece nu sunt dobândite în timpul căsătoriei;

b) căsătoria încetează prin moartea unuia dintre soți, declarată judecătorește. În acest caz, bunurile dobândite până la data fixată prin hotărâre ca fiind aceea a morții vor fi comune, iar cele dobândite după această dată vor fi proprii.

În cazul în care data morții, stabilită prin hotărârea judecătorească declarativă de moarte, este apoi rectificată, bunul este comun dacă este dobândit până la noua dată a morții, care poate fi anterioară sau posterioară față de prima.

Dacă cel declarat mort se reîntoarce și, între timp, fostul soț s-a recăsătorit, comunitatea de bunuri ca rezultat al primei căsătorii există până în momentul încheierii noii căsătorii. Această soluție presupune că soții din noua căsătorie au fost de bună credință la încheierea ei. În cazul în care ei au fost de rea credință, noua căsătorie este lovită de nulitate deoarece au fost în toate aceste situații, bunuri proprii pot deveni, retroactive, comune și invers, bunuri comune pot deveni proprii, după cum ele au fost dobândite sau nu în timpul căsătoriei, în raport cu noua situație juridică.

c) Căsătoria se desface prin divorț. În acest caz bunurile sunt comune dacă sunt dobândite până la data când hotărârea de divorț rămâne definitivă, deoarece căsătoria se consideră desfăcută de la această dată. Dacă s-au dobândit

¹ I.P.Filipescu, op. cit., pag 54

² Art. 15,16,17 Codul familiei

³ I.P.Filipescu, op. cit., pag 55

bunuri în intervalul dintre data pronunțării hotărârii și data rămânerii ei definitive, acestea sunt comune.

d) Căsătoria încetează prin nulitate sau anulare. În acest caz, căsătoria este desființată cu efect retroactiv, astfel că soții se consideră că nu au fost căsătoriți între ei. De aceea ei nu au putut avea nici bunuri comune. Toate bunurile vor fi considerate proprii celui care le-a achiziționat, ori dacă au contribuit împreună cu sume proprii de bani atunci celălalt va avea un drept de creanță sau va fi considerat coproprietar.¹

e) Despărțirea în fapt a soților nu face să înceteze comunitatea matrimonială, astfel că vor fi considerate bunuri comune acele bunuri achiziționate în această perioadă. Traiul separat al soților are însă importanță pentru determinarea întinderii părții care se cuvine fiecăruia dintre soți asupra bunurilor comune.

f) Bunurile dobândite de concubini. Regimul comunității de bunuri nu folosește concubinilor, deoarece concubinajul este în afară de lege iar statul ocrotește numai căsătoria.² Aceasta înseamnă că bunurile dobândite de concubini vor deveni proprietatea fiecăruia, în proporția în care au contribuit la achiziționarea lor.

În cazul concubinajului, dovada proprietății indivize trebuie făcută în raport de fiecare bun, nu în raport de totalitatea bunurilor ca în cazul comunității de bunuri generate de căsătorie.

C. MOMENTUL DOBÂNDIRII BUNURILOR

Acest moment trebuie să fie în timpul căsătoriei pentru ca bunul să devină comun. Prin urmare data dobândirii bunurilor este aceea când unul dintre soți devine titularul dreptului respectiv chiar dacă acel soț ar intra în posesia bunului mai târziu sau acesta s-ar realiza efectiv mai târziu.³

Așadar s-a afirmat că momentul dobândirii este acela care, potrivit dreptului comun, marchează transferul dreptului din patrimoniul unor terțe persoane în acela al soților.⁴

În cazul în care un soț dobândește o creanță care-l îndreptățește să pretindă transmiterea dreptului de proprietate asupra unui lucru, s-a pus problema de a se ști care este momentul dobândirii bunului.

În acest sens s-a susținut că simpla dobândire a unui drept de creanță marchează momentul în care bunul a intrat în comunitate, chiar dacă dreptul de

¹ F.Ciorăscu, op. cit., pag 25

² Art .1, alin 1 și 3 Codul familiei

³ I.P Filipescu, op. cit., pag 61

⁴ Al . Bacaci, op. cit., pag 45

proprietate asupra bunului ce alcătuiește obiectul acelei creanțe e dobândit ulterior.¹

O altă opinie susține că din momentul în care dreptul de creanță, având ca obiect transmiterea dreptului de proprietate asupra unui lucru, a intrat în patrimoniul unuia dintre soți, lucrul respectiv devine bun comun.²

De asemenea s-a mai susținut că dreptul de creanță și dreptul de proprietate intră în comunitate succesiv, în momente diferite, bunurile dobândite astfel devenind bunuri comune.³

Se impune precizarea conform căreia bunurile dobândite în timpul căsătoriei prin convenții afectate de termen sunt bunuri comune, iar cele înstrăinate în timpul căsătoriei prin astfel de convenții nu mai fac parte din comunitate.

Dacă acele convenții sunt efectuate sub condiție, soluția diferă după cum condiția e suspensivă sau rezolutorie.⁴

Astfel, bunurile achiziționate în timpul căsătoriei sub condiție suspensivă nu vor fi considerate bunuri comune decât în situația în care condiția s-a realizat.

Dacă condiția nu s-a realizat ele sunt considerate bunuri comune. Dacă bunul a fost achiziționat în timpul căsătoriei sub condiție rezolutorie, actul juridic produce efecte imediat, bunul devenind comun. Realizarea condiției face ca actul să se desființeze cu efectul retroactiv, considerându-se că nu a fost niciodată încheiat.

¹ M. Eliescu, Transmiterea și împărțirea moștenirii în dreptul R.S.R, Ed Academiei, București, 1996, pag 199

² T.R Popescu, Dreptul familiei tratat, vol I, Ed Didactica și pedagogica, Bucuresti, 1965, pag 168

³ I.P Filipescu, A.I Filipescu, Tratat de dreptul familiei, editia a VII –a, Ed All Beck, Bucuresti, partea I, pag 66

⁴ Al Bacaci, op. cit., pag 60

Capitolul II

Calificarea unor bunuri ca fiind bunuri comune

Există o serie de bunuri a căror apartenență la masa bunurilor comune sau a celor proprii este controversată. Dintre acestea fac parte:

- ◆ venitul din muncă
- ◆ sumele economisite și depuse la CEC sau la altă bancă
- ◆ imobilele
- ◆ fructele și produsele

Trebuie precizat faptul că între masa bunurilor comune și masele de bunuri proprii există numeroase interferențe, că unele bunuri comune pot deveni proprii (de exemplu bunurile de uz personal sau cele utilizate pentru exercitarea unei profesii) sau unele bunuri proprii pot deveni comune (când soțul proprietar donează bunuri proprii celuilalt soț, clauza de a deveni comune).¹

De asemenea, caracterul de bunuri proprii sau comune poate fi schimbat retroactiv în cazul în care la data declarării judecatorești a morții unuia dintre soți este rectificată sau când hotărârea judecătorească declarativă de moarte este anulată.

Secțiunea I-a – Venitul din muncă

1. Salariul

Calificarea venitului din muncă al soților ca bun comun sau propriu a format obiectul unor numeroase discuții în literatura juridică.

Discuțiile s-au purtat mai întâi în legătură cu salariu fiecărui soț, fiind apoi extinse și la alte forme ale venitului din muncă cu excepția acelor care sunt considerate, potrivit dispozițiilor art.31 lit d/Codul familiei, ca fiind bunuri proprii.²

¹ C.M Crăciunescu, op. cit., pag 126

² A.Ionescu, Familia și rolul ei în societatea socialista, Ed Dacia, Cluj Napoca, 1975, pag 137

Opinia unanimă cu privire la venitul din muncă este aceea că acesta reprezintă bun comun al soților¹.

În sprijinul acestei opinii sunt aduse prevederile art.30 și 31 / Codul familiei precum și art.154 Codul muncii care definește salariul ca fiind “contraprestația muncii depuse de salariat în baza contractului individual de muncă.

Până la plata salariului i se aplică dispozițiile codului muncii iar după încasarea lui de către angajat se aplică prezumția de comunitate.

Așadar, venitul din muncă nefigurând în nici una din categoriile enumerate de art.31/Codul familiei ca exceptate de la regimul comunității trebuie considerat bun comun al soților.

Dacă salariul ar fi considerat bun propriu, ceea ce nu poate fi admis, având în vedere că destinația lui principală este de susținerea sarcinilor căsătoriei.

Pe cale de consecință, câștigul de muncă ar trebui considerat bun comun nu numai după ce a fost încasat ci și dacă se prezintă sub forma unei creanțe neîncasate.²

Cu toate acestea soțul celui încadrat în muncă nu poate emite pretenții legate de plata salariului și nici alte pretenții decurgând din contractul de muncă al celuilalt soț.

O altă opinie susține însă că salariul este bun propriu.³În susținerea acestei păreri se invocă următoarele argumente:

- ◆ la baza criteriului de împărțire în bunuri comune și proprii se găsește elementul de muncă și elementul de economie realizată din sumele obținute prin muncă, bunurile comune sunt cele achiziționate prin muncă și cu economiile realizate soți ; art 31/Codul familiei nu menționează salariul printre bunurile exceptate de la comunitate, nu pentru că ar fi bun comun ci pentru că salariul nu e un bun achiziționat fără muncă și nici bunul acumulat din economiile realizate în sume obținute prin muncă, el e un mijloc posibil de dobândire a bunurilor comune sau proprii;

- ◆ soții au obligația de a contribui la cheltuielile căsniciei, precum și obligația de a întreține între ei ceea ce presupune ca salariul este un bun propriu al soțului respectiv.⁴

- ◆ Codul familiei a instituit regimul comunității de bunuri ale soților, dar nu a instituit și regimul comunității patrimoniilor soților, dacă se exclude salariul din patrimoniul soțului respectiv înseamnă că se proclamă inexistența acestui patrimoniu.

¹ M.Eliescu, op. cit., pag 235-234;C.Oprisan, Salariul fiecaruia dintre soti este bun comun sau propriu? în L.P nr 10/1957, pag 1189-1190

² M.Eliescu, op. cit., pag 251

³ I.P Filipescu, op. cit. pag 88

⁴ Art.29,91,86 Codul familiei

◆ Subrogația reală funcționează numai în cazul bunurilor prevăzute de art.31/Codul familiei, astfel se explică pentru ce bunurile dobândite din salariu și enumerate în acest text devin bunuri comune;

O altă opinie ¹ susține că salariul constituie bun propriu de afecțiune. Aceasta părere se sprijină pe ideea că dispozițiile Codului muncii și cele ale Codului familiei nu se pot aplica în mod concomitent ci numai succesiv.

Salariul este calificat ca fiind bun propriu prin afecțiune, fie nu a fost încadrat (deci apare ca un drept de creanță) fie a fost încasat (și se evidențiază ca un drept real).

Deci dispozițiile Codului muncii se aplică salariului până la stingerea acestuia prin plată, iar prezumția de comunitate (dispozițiile Codului familiei) se aplică bunurilor dobândite din salariu dacă nu se încadrează în categoria bunurilor proprii. ²

De asemenea s-a afirmat că nici după ce a fost încasat, salariul nu devine bun comun, păstrându-și caracterul de bun propriu până în momentul în care din el s-au achiziționat bunuri care pot fi comune sau proprii. ³

2. Alte venituri asimilate salariului

În sensul soluției privind natura juridică a salariului încasat, s-a decis că sunt bunuri comune:

a) sumele de bani dobândite în timpul căsătoriei, depuse la Casa de Ajutor Reciproc;

b) sumele de bani primite de unul dintre soți cu titlul de pensie în cadrul asigurărilor sociale, pentru munca desfășurată în trecut;

c) bursa primită de unul dintre soți, în străinătate, pe baza unei convenții de colaborare științifică.

3. Remunerația autorilor

Opera sau creația intelectuală dă naștere unui complex de drepturi de autor nepatrimoniale și patrimoniale din acestea făcând parte și remunerația autorilor.

Potrivit prevederilor art.31 lit d/Codul familie, manuscrisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții, precum și alte asemenea creații sunt bunuri proprii. Din momentul valorificării lor se nasc anumite drepturi patrimoniale cu privire la care se pune problema încadrării lor în categoria bunurilor proprii sau comune.

¹ I. Albu, op. cit., pag 140

² Ibidem, pag 141-142

³ Al. Bacaci, op. cit., pag 50

În această privință sunt posibile mai multe soluții :

- astfel remunerația autorilor se consideră bun dobândit în timpul căsătoriei și prin urmare bun comun dacă opera pentru care s-a acordat a fost creată în timpul acesteia;
- de asemenea remunerația autorilor se consideră dobândită în timpul căsătoriei dacă dreptul de a o primi s-a născut în timpul căsătoriei chiar dacă încasarea efectivă ar avea loc după desfacerea ori încetarea acesteia;
- remunerația autorilor e dobândită în timpul căsătoriei, dacă a fost efectiv încasată în timpul ei.¹

Într-o altă opinie² s-a afirmat că data dobândirii remunerației de autor ca drept de creanță e aceea când se naște acest drept și ca drept real sub forma unei sume de bani aceea când a fost efectiv încasată. În prima situație remunerația de autor este bun propriu și în cea de-a doua situație este bun comun dacă încasarea s-a făcut în timpul căsătoriei.

De asemenea s-a afirmat³ că remunerația pentru opera de creație intelectuală, de orice natură ar fi, trebuie considerată bun propriu al celui care realizează astfel de opera. Asemenea activitate nu poate fi asimilată cu oricare activitate obișnuită al cărei rezultat este considerat a fi bun comun (ex:salariul). În situația în care un soț dobândește drepturi patrimoniale de autor prin acte între vii, cu titlu oneros, în timpul căsătoriei, aceste drepturi patrimoniale de autor sunt bunuri comune. Dacă drepturile patrimoniale de autor sunt dobândite de un soț prin testament sau donație acestea sunt bun propriu,afara de dispoziția contrara din partea testatorului sau donatorului.

Secțiunea a II-a. Sumele economisite, depuse la CEC sau bănci

Codul familiei nu prevede expres dacă depunerile făcute la C.E..C de către unul dintre soți, pe numele sau exclusiv, sunt bunuri comune sau proprii.

S-a impus opinia conform căreia aceste sume sunt bunuri comune, dacă sunt depuse în timpul căsătoriei, indiferent dacă sunt numai pe numele unuia dintre soți sau al amândurora, cu excepția cazului când se încadrează în vreuna din categoriile de bunuri prevăzute la art.31/Codul familiei ca bunuri proprii.⁴

În același sens, s-a decis ca sumele depuse la C.E.C, provenind din pensia de asigurări sociale care este bun comun, au același caracter de bunuri comune și nu bunuri proprii.⁵

¹ P.Anca, Incheierea casatoriei și efectele ei, Ed Academiei R.S.R, Bucuresti 1981, pag 112

² I.P Filipescu, op. cit., pag .93

³ Al . Bacaci, op. cit, pag 68

⁴ Tribunalul supreme, S.civ., Dec nr.1309/1976, în C.D 1976, pag 170

⁵ Tribunalul supreme, Dec civ, nr 2016 din 2 decembrie 1976, în C.D, pag 163

În concluzie, sumele de bani depuse de un soț la C.E.C pe numele lui rămân bun comun sau propriu așa cum erau înainte de depunere. În ceea ce privește câștigurile realizate în timpul căsătoriei pe livret C.E.C și la diferite sisteme de loterie sunt bunuri comune sau proprii după cum sumele cu care s-a jucat aparțin uneia sau alteia dintre cele două categorii de bunuri. Bunurile câștigate în acest mod sunt proprii celui care s-a hotărât să joace și șansa acestuia de câștig. Fac excepție câștigurile pe livretele C.E.C de o valoare mai mare, a căror proveniență se poate cu ușurință determina. Câștigul realizat în acest fel va avea același regim juridic cu al sumelor depuse pe livret.¹

Astfel aceste sume vor fi considerate bunuri comune dacă sunt depuse în timpul căsătoriei, indiferent dacă sunt numai pe numele unuia dintre ei sau a amândurora.

Secțiunea a III-a. Imobilele

Bunurile imobile sunt acele bunuri care au o așezare fixă și stabilă cum sunt: pământul, clădirile și în general tot ceea ce este legat de sol.² Referitor la clasificarea lor ca fiind bunuri comune sau proprii, în cazul în care au fost dobândite în timpul căsătoriei, trebuie să se facă anumite precizări în cazul în care : numai unul dintre soți figurează în actul de dobândire, doar unul dintre soți este înscris în cartea funciară ori în registrele de transcripțiuni și inscripțiuni. La actele de dobândire a imobilelor nu este necesar consimțământul ambilor soți, notarul refuzând întocmirea actului de dobândire a imobilului pe numele unuia dintre soți doar în cazul în care exista opunere din partea celuilalt soț.

Chiar dacă nu figurează decât unul dintre soți în actul de dobândire al imobilului aceasta înseamnă ca bunul nu trebuie supus comunității de bunuri. De la aceasta regula fac excepție, desigur, imobilele dobândite în condițiile art.31 lit b/Codul familie. Dacă sotul care figurează singur în cartea funciară se opune la înscrierea dreptului celuilalt soț, atunci acesta din urma poate să obțină înscrierea dreptului sau pe calea acțiunii în prestație tabulară.³ Astfel, oricare dintre soți poate să ceară notarea în cartea funciara a calității de bun comun, acest fapt ocrotind interesele terțelor persoane care doresc sa incheie acte juridice cu privire la un anumit bun supus prezumției de comunitate.⁴ Prin aceste mijloace se urmărește deci, a se realiza concordanta între situația juridică reală a bunului și unele aparențe formale.

¹ P.Popovici, Natura juridical a castigurilor realizate la diferitele sisteme de joc d noroc, în revista Dreptul nr.5/2003, pag 83

² O.Ungureanu, Drept civil, Introducere, Ed Rosetti, 2002, pag 82

³ S.Bradeanu, Probleme de drept cu privire speciala asupra dreptului de superficie, în J.H nr1/1957, pag 47

⁴ Al . Bacaci, op. cit., pag 68

1. Construcțiile efectuate de soți pe terenul unuia dintre ei

Pentru determinarea regimului juridic al construcțiilor efectuate și cel al terenurilor pe care s-a construit urmează a se ține seama de dispozițiile Codului familiei privind comunitatea de bunuri și cele ale Codului civil (art.492) privind prezumția potrivit careia proprietarul terenului devine prin accesiune și proprietarul construcțiilor edificate asupra acestuia, cu condiția ca între proprietar și constructor să nu existe o convenție ori situație legală din care să rezulte un drept de superficialitate asupra clădirii în favoarea celui care a construit-o. Acest principiu intra în coleziune cu acela al comunității de bunuri în cazul construcțiilor efectuate pe terenul unuia dintre ei. Astfel se deosebesc mai multe situații:

a) Unul dintre soți construiește cu mijloace comune pe terenul proprietatea celui alt soț, cu acordul acestuia, soțul proprietar al terenului nu va deveni și proprietar al construcției ci acesta va fi bun comun în devalmășie al ambilor soți, terenul rămânând mai departe în proprietatea soțului proprietar.

b) Când unul dintre soți ridică o construcție pe terenul proprietate a celui alt, cu mijloace comune, dar fără consimțământul acestuia sau chiar împotriva voinței soțului proprietar al terenului, soțul constructor va fi considerat al terenului, soțul constructor va fi considerat constructor de rea-credință (art.494 Codul Civil) iar drepturile ce i se cuvin vor fi considerate bunuri comune.¹

c) Situații în care ambii soți ridică o construcție cu mijloace comune pe terenul proprietate al unuia dintre ei. Construcția devine proprietate comună a soților, iar soțul neproprietar al terenului va avea asupra acestuia un drept de superficialitate pentru partea aferentă construcției.

d) Când un soț ridică o construcție cu mijloace care sunt bunuri proprii, pe terenul proprietate a celui alt soț, fără consimțământul acestuia sau împotriva voinței acestuia, soțul constructor nu dobândește dreptul de superficialitate, urmând a se aplica art.494/Codul civil.

e) Când construcția este edificată de către unul dintre soți cu mijloace proprii pe terenul proprietate comună a ambilor soți, dacă a existat și consimțământul celui alt soț, construcția rămâne bun propriu al soțului constructor. Dacă nu a avut și consimțământul celui alt soț sau a construit chiar împotriva voinței acestuia, soțul constructor are numai drepturile izvorâte din art.494/Codul civil.

¹ Al.Bacaci, op. cit. pag 43

2. Recondiționări, reparații, adaosuri la construcții vechi

În situația în care ambii soți realizează reparații, adaosuri din mijloace comune asupra unui imobil proprietate a unuia dintre soți atunci sporul de valoare adus acestuia prin lucrări noi constituie bun comun iar construcția inițială rămâne mai departe bun propriu al soțului titular al dreptului de proprietate asupra imobilului.

Dacă însă, ca urmare a lucrărilor de îmbunătățire de mai mare amploare, a rezultat un bun cu totul nou, el va fi considerat bun comun dobândit în timpul căsătoriei în întregul său.

Această situație diferă atunci când noua construcție a fost ridicată folosind materialele rezultate din vechiul imobil, astfel soțul posesor al dreptului de proprietate asupra vechiului imobil va dobândi titlul de proprietate și asupra noului imobil.

3. Construcții edificate de soți pe terenul proprietatea unei terțe persoane

În privința acestor construcții urmează a se avea în vedere mai multe situații. Dacă un terț edifică o construcție pe terenul proprietate a altei persoane fără consimțământul acestuia atunci va fi considerat constructor de rea-credință iar proprietarul terenului l-ar putea obliga la dărâmarea construcției și la eventuale despăgubiri. Dacă însă proprietarul terenului dorește să rețină construcția el va fi îndatorat să-i plătească constructorului despăgubiri constante în contravaloarea materialelor și prețul muncii.

Dacă soții constructori au fost de bună-credință proprietarul terenului, nu este obligat să ceară dărâmarea construcției ci e obligat să păstreze construcția și să-i despăgubească pe constructori.

Într-adevăr asupra construcției edificate în aceste condiții există, concomitent, dreptul celui care a ridicat-o, care exercită asupra ei o posesie ce corespunde unui drept de proprietate afectat de o condiție rezolutorie, și dreptul proprietarului terenului, fundamentat de accensiunea imobiliară.

În concluzie, soții care au construit în timpul căsătoriei pe terenul proprietate a unui terț, au un drept de proprietate rezolubilă în devălmășie.

4. Construcții edificate de soți pe un teren atribuit în folosință

Statul a atribuit terenuri, cu plata unor taxe stabilite de lege, pentru construcția de locuințe. Fiindcă acest drept de folosință este atribuit numai pe durata existenței construcției, înseamnă că, o dată ce construcția nu mai există

și dreptul de folosință se stinge, iar pentru a ridica o noua construcție este nevoie de un nou act administrativ de atribuire.

Dacă soții au primit de la stat un teren în folosință pe care au construit o locuință, dreptul de proprietate personală asupra locuinței este bun comun al ambilor soți.¹

Dacă construcția este un bun comun același caracter îl împrumută și dreptul de folosință al terenului.²

5. Locuințe construite cu credit

Sprejiniul statului pentru construirea de locuințe proprietate personală constă în acordarea de credite și atribuirea de terenuri în folosință sau în concesiune pentru construire.

O decizie a Tribunalului Suprem, care spune ca “nu întreg imobilul dobândit în timpul căsătoriei trebuie considerat bun comun, ci numai partea corespunzătoare sumei achitate în timpul căsătoriei, din totalul împrumutului³, a fost criticată pe motiv că imobilul trebuie considerat în întregimea lui ca fiind bun comun, de vreme ce momentul dobândirii dreptului de proprietate se situează în timpul căsătoriei. Aceasta întrucât momentul dobândirii bunului este acela al predării efective a imobilului beneficiarilor și nu acela al achitării în întregime a împrumutului acordat.⁴

Asadar în această concepție, imobilul este bun comun în întregul sau dacă predarea-prelucrarea se situează în timpul căsătoriei indiferent când se plătesc ratele din pret.

Într-o altă opinie⁵ s-a considerat că nu momentul semnării procesului verbal de predare-preluare este determinant pentru stabilirea dreptului de proprietate asupra locuinței ci momentul încheierii contractului de construire.

În cazul locuințelor cumpărate cu credit acordat de stat, momentul dobândirii este acela al încheierii contractului de vânzare-cumpărare, funcție de care se va determina și caracterul de bun comun sau propriu al locuinței.⁶

În cazul altor bunuri achiziționate cu plata prețului în rate, dreptul de proprietate dobândindu-se o dată cu încheierea contractului, acestea vor fi considerate bunuri comune sau proprii tot în funcție de momentul dobândirii dreptului de proprietate: în timpul căsătoriei sau în afara ei, indiferent de data achitării ratelor scadente din preț.

¹ I.P Filipescu, op. cit., pag 106

² Al. Bacaci, op. cit, pag 57

³ Tribunalul Suprem, dec.civ, nr 1000/1976, în C.D 1976, pag 169

⁴ Tribunalul Suprem a revenit asupra practicii initiale ; T.S dec. civ. Nr 2697/1974, în C.D 1974, pag 184

⁵ D.Chirica, Locuintele construite cu credit de stat și comunitate de bunuri a sotilor, în R.D.R nr. 6/1984, pag 11-16

⁶ I.P Filipescu, op. cit., pag 118

6. Construcțiile edificate de concubini

Concubinajul fiind o uniune liberă, nu are un statut juridic, astfel că raporturile patrimoniale dintre concubini sunt guvernate de regulile dreptului comun și nu de cele ale dreptului familiei.

Bunurile dobândite pe durata concubinajului vor fi proprietatea aceuia care le-a achiziționat, în afara cazului în care, la dobândirea lor a contribuit și celălalt concubin, când fiecare va avea o cota de proprietate proporțională cu contribuția sa, care va trebui dovedită, nefiind prezumata.

Viitorii soți, concubini sau nu, pot însa conveni ca un imobil construit pe numele unuia dintre ei, dar cu contribuția ambilor, să intre sub regimul comunității de bunuri la data căsătoriei.

Daca unul dintre concubini ridică o construcție pe terenul proprietatea celuilalt, el nu va deveni proprietar al construcției, ci titularul unui drept de creanță, aplicându-se regulile cuprinse în art.494 Codul civil.

Dacă se dovedește contribuția concubinului la achiziționarea unei locuite cu sprijinul statului de către celălalt concubin, el dobândește numai un drept de creanță care se stabilește la valoarea actuala a bunului conform cu actul normativ în vigoare la data judecării, iar nu un drept de coproprietate deoarece contractul s-a încheiat în considerarea persoanei concubinului respectiv.

În cazul în care concubini ridică o construcție pe terenul proprietate a unei terțe persoane, se aplică accesunii, astfel că proprietarul terenului dobândește dreptul de proprietate asupra construcției, cu obligația de a despăgubi pe cei care au edificat-o.

7. Dreptul de folosință asupra locuinței

Dreptul de folosință locativă, izvorât dintr-un contract de închiriere, nu putea fi inclus în categoria bunurilor comune, întrucat el nu aparține numai soților, ci tuturor membrilor familiei, fiindcă toți aceștia dețineau un drept de folosință original asupra locuinței, chiar daca contractul de închiriere fusese încheiat anterior datei căsătoriei.

În condițiile părăsirii definitive a domiciliului de către titularul contractului de închiriere sau al decesului acestuia, închirierea se continua în beneficiul altor persoane, strict determinate de lege.

Astfel închirierea poate continua în beneficiul soțului sau al soției dacă au locuit împreuna cu titularul.

În privința contractului de închiriere supus dispozițiilor Codului civil (art.141 și urm) dreptul de folosință asupra locuinței poate fi categorisit ca bun

propriu sau comun după cum contractul a fost încheiat înainte sau în timpul căsătoriei.¹

Secțiunea a IV-a. Fructele și produsele

Produsele consumă substanța bunului, astfel că, în cazul bunurilor proprii, se aplica subrogația reală cu titlul universal. Dacă fructele bunurilor proprii sunt rezultatul muncii comune a soților ele sunt bunuri comune.² Produsele sunt considerate bunuri comune sau proprii după categoria bunurilor care le-a produs întrucât reprezintă valoarea de înlocuire a bunurilor respective³ consumând însăși substanța acestora.

Conform unei alte opinii, fructele bunurilor proprii trebuie considerate tot bunuri proprii, prin aplicarea regulii accesiunii instiuită de art.483 Codul civil.⁴

Culegerea fructelor este un drept izvorât din dreptul de proprietate, care, pentru a fi complet, trebuie să cuprindă și pe acela al dobândirii fructelor. Fără nici o îndoială, fructele bunurilor comune au fost, la rândul lor, considerate bunuri comune.

¹ P. Anca, op. cit. pag 105

² Al. Bacaci, op. cit., pag 83

³ Tribunalul Suprem, s.civ., dec. nr72/1972

⁴ I. P. Filipescu, A.I Filipescu, op. cit, pag 144-145

Capitolul III

Drepturile soților asupra bunurilor comune

Secțiunea a I-a. Administrarea bunurilor și mandatul tacit reciproc

Soții administrează și folosesc împreună bunurile comune și dispun tot astfel de ele. Oricare dintre soți, exercitând singur aceste drepturi este socotit ca are și consimțământul celuilalt soț.¹ Cu toate acestea nici unul dintre soți nu poate înstrăina și nici nu poate grava un teren sau o construcție, ce face parte din comunitatea de bunuri, fără consimțământul expres al celuilalt soț.²

Soții se pot înțelege asupra modului de administrare, folosința și dispoziția a bunurilor comune cu condiția că prin aceasta să nu aducă vreo atingere drepturilor pe care fiecare dintre ei le are asupra bunurilor comune în virtutea art.35. În caz contrar convenția este nulă. (art.30, alin2). Separația în fapt a soților nu poate pune capăt comunității de bunuri și deci regula stabilită prin art.35 Codul familiei, privind administrarea, folosința și dispoziția bunurilor comune nu poate înceta de a primi aplicare.

Dacă s-ar admite soluția contrară, s-ar putea ajunge la situația în care soții, prin voia lor sau prin voința unuia dintre ei, să înlăture dispozițiile imperative ale art. 35 Codul familiei.

De asemenea alin. 2 art. 35 Codul familiei reglementează mandatul tacit reciproc, ceea ce presupune ca în situația în care unul dintre soți își exercită singur drepturile prevăzute la art.35 alin 1 are și consimțământul celuilalt.

a) Actele de administrare. Sunt acelea prin care se întretin și se pun în valoare bunurile, cum sunt de exemplu, contractul de închiriere până la un anumit termen, o acțiune în evacuare, contractul privind reparațiile unui imobil.

În acest sens, actul de administrare este caracterizat ca atare prin natura lui³, este privitor la un bun izolat.⁴

b) Actele de folosință. Noțiunea de folosință, cuprinde: posesia bunurilor, folosirea bunurilor, uzajul lor și însusirea fructelor bunurilor, atribuite ale dreptului de proprietate și a altor drepturi reale principale ale soților asupra bunurilor comune.

¹ Art.35 Codul familiei

² Ibidem

³ M. Eliescu, op. cit., pag 313

⁴ I.P Filipescu, Drept civil, Drepturile reale, 1992, pag 88

c) Actele de conservare. Codul familiei nu face nici o referire la o atare categoriei de acte. În practica judiciară s-a hotărât¹ că astfel de acte pot fi făcute de oricare dintre soți chiar dacă celalalt se opune, întrucât profita masei de bunuri ce alcatuiesc comunitatea.

d) Actele de dispoziție. Sunt actele de înstrăinare, cele privind gajarea bunurilor, renunțarea la drepturile patrimoniale și orice alte acte care depășesc dreptul de a administra, adică actul de administrare propriu-zis și actul de dispoziție asimilat actului de administrare.

e) Prezumția de mandat tacit reciproc. Pentru a înlesni efectuarea diferitelor acte și operații ce sunt necesare a fi îndeplinite în timpul căsătoriei de către soți și pentru a da certitudine circuitului juridic civil, în interesul terților de bună credință care ar trata cu soții, legea prevede existența unui mandat tacit reciproc.

Această prezumție e aplicabilă numai în ceea ce privește actele de administrare, folosință și dispoziție privind bunurile comune mobile și actele de administrare și folosință a bunurilor comune imobile, ca și în cazul actelor cu titlul gratuit încheiate de oricare dintre soți asupra bunurilor.

Această prezumție de mandat tacit reciproc se concretizează în faptul că, oricare dintre soți, exercitând singur drepturile de administrare, folosință sau dispoziție privind bunurile comune menționate, este socotit ca are și consimțământul celuilalt soț. Exerțând aceste drepturi, fiecare soț acționează atât în nume propriu, cât și ca reprezentant al celuilalt soț. Este o prezumție relativă, ea putând fi înlăturată pentru fiecare act în parte, nu însă și în general, căci ar însemna o modificare a reglementării legale a raporturilor dintre soți, soluție ce nu poate fi admisă.

Dreptul de reprezentare pe care îl au soții în mod reciproc izvorăște dintr-un mandat tacit, pe care legea îl presupune ca ei și l-au dat unul altuia pentru actele de administrare, de folosință și de dispoziție privind bunurile comune.

Fiind vorba de un mandat se vor aplica regulile de drept comun din materia mandatului, în măsura în care sunt compatibile cu dispozițiile Codului familiei.

Prezumția de mandat tacit reciproc ar urma să-și găsească aplicarea și în cazul în care soții sunt separați în fapt, deoarece aceasta împrejurare nu pune capăt căsătoriei și deci comunității de bunuri.

Totuși în cazul în care soții sunt despărțiți în fapt consimțământul soțului privitor la actele de administrare, folosință și dispoziție nu poate fi presupus ci trebuie dovedit.

În cazul în care unul dintre soți dispune de un bun comun și îl înstrăinează fără consimțământul celuilalt soț, acesta din urmă are la îndemână acțiunea în revendicare, putând revendica imobilul în orice maini s-ar afla.

¹ Tribunalul Suprem, s. civ., dec nr.1315/1972, în C.D 1972, pag 212

Astfel, soțul neparticipant la actul juridic respectiv, poate face dovadă că s-a opus la încheierea acestuia, fapt ce duce la anularea sa. Poziția chiar dovedită, nu va putea fi opusă terțului de bună-credință cu care s-a contractat. Astfel, dovada relei-credințe a terțului va trebui dovedita de soțul care invocă nulitatea actului, instanța de judecată trebuind să manifeste real activ¹ (trebuie dovedit că acesta a știut de existența opunerii aceluia soț).

◆ **Limitele legale ale mandatului tacit reciproc**

a) Actele de dispoziție cu privire la imobile. Nici unul dintre soți nu poate înstrăina și nici nu poate greva un teren sau o construcție - bunuri comune - dacă nu are consimțământul expres al celuilalt soț.²

Rațiunea instituirii unei asemenea limitări se găsește în importanța acestor acte juridice, ce produc efecte notabile relative la comunitatea matrimonială.

Cu privire la împărțea bunurilor imobile comune practica judiciară a decis că trebuie să participe ambii soți, acțiunea de împărțea fiind asimilată prin consecințele ei cu actele de înstrăinare.

Legiuitorul a considerat că nu este necesar consimțământul expres în cazul bunurilor mobile înșă sunt opinii³ ca o atare soluție s-ar impune întrucât unele bunuri mobile au prin valoarea lor ridicată, aceeași însemnătate ca și cea a bunurilor imobile.

b) O altă limitare privește actele cu titlu gratuit între vii. Îndiferent dacă se referă la bunuri imobile sau mobile, acesta trebuie făcute cu consimțământul expres al ambilor soți, deoarece, pe de o parte, ele au un caracter grav prin micșorarea comunității ce produc și pe de alta parte rațiunile care stau la baza prezumției de mandat tacit reciproc nu se găsește în cazul actelor cu titlu gratuit între vii.

Dacă un soț dispune cu titlu gratuit de un bun comun, existența consimțământului celuilalt soț trebuie dat în mod expres, deoarece în mod contrar s-ar ajunge la micșorarea comunității de bunuri.

Oricare dintre soți poate efectua fără consimțământul celuilalt daruri manuale care prin valoarea lor redusă nu afectează comunitatea matrimonială. Aceeași situație privește și actele de binefacere.

¹ Tribunal Suprem, s. civ., nr.640/1982, în R.R.D, nr.4/1983, pag 62

² Art.35, alin 2, Codul familiei

³ D.Rizeanu, I. Bacanu, M. Ionescu, Consideratii pe marginea unor probleme de drept civil, de familie, în R.R.D, nr.7/1968 ;F.Ciorascu, Dreptul familiei, Ed. Universitatii din Pitesti, 2004, pag 32

◆ **Limitele mandatului tacit reciproc prin voința părților**

Soții pot, fie de comun acord, fie prin manifestări unilaterale de voință să aducă limitari însa nu în general și defenitiv ci numai specificând cu exactitate care acte juridice, în caz contrar s-ar aduce modificari regimului comunității de bunuri ceea ce nu e admisibil.

Soții pot conveni ca anumite acte juridice care ar putea fi încheiate numai de către unul dintre soți în virtutea mandatului reciproc, să fie îndeplinite numai cu consimțământul expres al ambilor.

◆ **Acțiunea în revendicare**

Cu privire la aceasta problema se are în vedere calitatea procesuală a unui soț de a intenta singur aceasta acțiune sau dimpotrivă necesitatea de a figura ca părți în proces ambii soți.

S-a afirmat¹ că acțiunea în revedincare, fiind un mijloc de conservare a bunului comun, oricare dintre soți are calitatea procesuală de a o intenta.

O alta opinie susține că atunci când procesul se poartă cu privire la bunuri imobile, ambii soți trebuie să participe ca părți, atât în situația în care sunt reclamânți, cât și atunci când sunt pârâți.²

Citarea numai a unuia dintre soți are ca efect inopozabilitatea și, drept urmare, imposibilitatea executării hotărârii față de soțul care fusese citat în cauza. Dacă se procedează la punerea în executare a unei asemenea hotărâri, soțul care nu a fost citat poate formula o contestație la executare.

Secțiunea a II-a. Cazuri speciale de exercitare a mandatului tacit reciproc:

a) Despărțirea în fapt a soților-este o situație în care consimțământul nu mai poate fi presupus ci trebuie dovedit (cu atât mai mult cu cât a fost introdusă acțiunea de divorț)³.

b) Dispariția unui soț sau punerea sub interdicție. În aceste situații nu se stinge dreptul de reprezentare pe care îl au soții între ei.

Dacă însă s-a instituit curatela, în cazul soțului dispărut, sau tutela, în cazul celui pus sub interdicție, curatorul sau tutorele sunt în drept să încheie acte de administrare în temeiul mandatului prezumat, precum sunt în drept să se opună la încheierea actelor pe care celălalt soț intenționează să le facă.⁴

¹ I Albu, op. cit., pag 158

² Al Bacaci, op. cit., pag 67

³ R.Dumitru, Presumtia de mandate tacit de vanzare a bunurilor comune mobile în cazul sotilor despartiti în fapt, R.R.D, nr.4/1977, pag 20

⁴ M. Eliescu, op. cit., pag 13-18

În ceea ce privește actele de dispoziție vor putea fi încheiate de tutore sau de curator numai cu consimțământul expres al celuilalt soț, și cu încuviințarea prealabilă a autorității tutelare(art.129 ai art.147 Codul familiei).

c) Rectificarea datei morții sau anularea hotărârii declarative de moarte.

Data morții stabilită prin hotărârea judecătorească declarativă de moarte poate fi rectificată, noua dată a morții fiind anterioară sau posterioară primei.În cazul anulării hotărârii judecătorești declarative de moarte, retroactive se consideră că persoana care a fost declarată moartă s-ar afla în viața. În cazul prevăzut de art.22 Codul familiei, căsătoria cea nouă (a soțului ce fusese declarat mort) rămâne valabilă prima căsătorie, desfăcându-se pe data încheierii celei de-a doua.

În aceste cazuri, actele de dispoziție încheiate de soțul celui ce fusese declarat mort referitoare la bunurile comune urmează a fi analizate în raport de noua situație juridică ce s-a creat.

Se disting 2 situații:

C1) Situația în care persoana care a încheiat actul avea calitatea de persoană căsătorită, iar ulterior, ea apare retroactiv, ca persoană necăsătorită.Actele de dispoziție încheiate cu privire la bunuri care, la acea data, apareau ca bunuri comune vor fi considerate valabile, fie ca au fost încheiate cu respectarea dispozițiilor legale privind cosimțământul soților, fie că nu.

C2) Situația în care a încheiat actul pareă ca o persoană necăsătorită, ulterior, ea are retroactiv calitatea de persoană căsătorită.Actele încheiate în acest caz cu privire la bunurile aparținătoare comunității ar urma a fi anulate dacă bunurile se încadrează în categoria acelor pentru valabilitatea cărora este nevoie de consimțământul expres al celuilalt soț.

Însa terțul dobânditor este aparat împotriva unei asemenea acțiuni, dacă nu se dovedește reaua sa credință.

Sectiunea a III-a. Sancțiuni alicabile actelor încheiate cu încalcarea drepturilor unuia dintre soți.

Actele încheiate cu încălcarea drepturilor unuia dintre soți sunt lovite de nulitatea relativă dar soțul al cărui consimțământ expres a lipsit la înstrăinare sau grevare poate sa confirme actul încheiat.¹

De asemenea actul neconfirmat este lovit în întregime de nulitate, iar nu parțial corespunzator părții ce i-ar reveni soțului al cărui consimțământ expres a fost lipsit la înstrăinare sau grevare.²

¹ Tribunalul Suprem, decizia de indrumare, nr18/19673, în J.H, nr.7/1963, pag 119

² T.R Popescu, Dreptul familiei, vol I, Bucuresti, 960, pag 233-234

Într-o alta opinie s-a susținut teza nulității absolute¹, astfel, actul juridic încheiat cu încălcarea dispozițiilor art.35 alin (2) Codul familiei este lovit de nulitate absolută.

Argumentele aduse în sprijinul acestei opinii sunt:

-legiuitorul a conferit caractere imperative prin reglementările consacrate comunității de bunuri;

-art.30 alin (2) Codul familiei prevede în acest sens că se instituie sancțiunea nulității absolute pentru orice convenție contrară comunității de bunuri cu privire la toate actele juridice încheiate cu încălcarea dispozițiilor privind comunitatea matrimonială²;

-daca s-ar accepta teza nulității relative, acțiunea în anulare a soțului neparticipant la încheierea actului juridic apare ca inadmisibilă după regulile consacrate în materia nulităților.

Problema sancțiunilor aplicate în cazul depășirii mandatului tacit reciproc nu trebuie limitată numai la domeniul specific al reglementărilor din Codul familiei, fiind necesar a se avea în vedere și sancțiunile de drept penal în cazul savârșirii infracțiunilor de furt între soți și abuz de încredere.

¹ Al Bacai, op. cit., pag 69

² M.Eliescu, op. cit. pag 176; I.Albu, op. cit., pag 120

Capitolul IV

Datoriile comune ale soților

Sectiunea I- a. Noțiune și clasificare

Masele de bunuri comune sau propii se caracterizează nu numai prin existența activului patrimonial ci și al pasivului aferent. În ceea ce privește regimul legal al acestora s-a stabilit că acestea sunt de două feluri: datorii comune și datorii personale ale soților. Datoriile comune corespund masei patrimoniale a bunurilor comune, iar datoriile personale ale soților corespund maselor de bunuri proprii ale acestora. Potrivit art.32 Codul familiei, datoriile aferente masei bunurilor comune sunt următoarele:

- a) cheltuieli facute cu administrarea oricarui dintre bunurile lor comune;
- b) obligațiile ce le-au contractat împreună;
- c) obligațiile contractate de fiecare dintre soți pentru împlinirea nevoilor obișnuite ale căsătoriei;
- d) repararea prejudiciului cauzat prin însusirea de către unul din soți a unor bunuri proprietate publică, dacă prin acestea au sporit bunurile comune ale soților.

Este vorba deci, despre datoriile contractate de soți în timpul căsătoriei, în vederea susținerii sarcinilor căsniciei, administrarea și conservarea masei bunurilor comune sau reparării prejudiciilor aduse proprietatii publice prin fapte care au sporit masa bunurilor comune.

Cu excepția categoriilor menționate toate celelalte datorii contractate de fiecare dintre soți înaintea sau în timpul căsătoriei sunt considerate personale ale acestora.

În funcție de felul datoriilor contractate și creditorii soților pot fi comuni sau personali.

Creditorii comuni nu pot urmări bunurile proprii ale soților decât numai după urmarirea neîndestulătoare a bunurilor comune, iar creditorii personali nu pot urmări bunurile comune, putând însă, cere împărțirea acestora în măsura necesară acoperirii creanței lor.¹

1) Cheltuieli facute cu administrarea bunurilor comune

Pentru ca o datorie să fie comună trebuie îndeplinite mai multe condiții:

- să fie vorba de o cheltuială de administrare a bunurilor comune ;
- cheltuiala să fie făcută în legătura cu un bun comun, iar nu unul propriu;
- cheltuiala să fie făcută cu administrarea bunurilor comune;

¹ Art.33-34 Codul familiei

■ obligația să fie asumată prin act juridic de către un singur soț, și nu de către amândoi soții, deoarece în acest caz se vor aplica art.32 lit b și nu art.32 lit a.

Dar întrucât potrivit temeiului art.32 lit a Codul familiei și al art.32 lit b soțul care exercită un drept asupra bunurilor comune se prezuma ca are și consimțământul celuilalt, astfel ca juridic, obligația este contractată de ambii soți.

Demarcația între prevederile de la art.32 lit a și lit b constă în faptul că în timp ce la litera a numai unul dintre soți figurează în act, dar într-o dublă calitate reprezentându-l și pe celălalt, în cazul celor de la litera b ambii soți figurează în actul prin care s-a asumat obligația.

2) Obligațiile contractate de soți împreună

Deoarece legiuitorul s-a referit la obligații contractate atunci în această categorie vor intra nu numai obligațiile asumate prin acte juridice bilaterale ci și cele constatate prin acte juridice unilaterale întrucât legea prezumă că s-au făcut în interesul căsniciei.¹

Nu este nevoie ca soții să se oblige prin același act juridic, obligația putând fi asumată succesiv prin acte juridice diferite, precum e posibil și ca unul dintre soți să-și asume obligația pur și simplu, iar celălalt sub condiție sau termen.

3) Obligațiile contractate de fiecare dintre soți pentru împlinirea nevoilor obișnuite. Din “nevoile obișnuite ale căsătoriei” fac parte :procurarea de alimente, plata taxelor și a impozitelor, cheltuielilor făcute cu achiziționarea obiectelor casnice, pentru medicamentele necesare tratării unor boli de care suferă un membru al familiei și chiar cele făcute cu procurarea unor obiecte de uz personal (îmbrăcăminte) deși acestea din urmă sunt bunuri proprii.

4) Obligația de a repara prejudiciul cauzat prin însușirea ilicită a unor bunuri proprietate publică.

Această categorie de obligații comune a fost introdusă ca urmare a necesității de a proteja avutul public. Proprietatea publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.²

Pentru ca obligația să fie comună trebuia să fie îndeplinite următoarele condiții:

■ să se fi produs un prejudiciu patrimonial care generează obligația de reparare;

■ prejudiciul să se fi produs prin însușirea unor bunuri ce fac obiectul dreptului de proprietate publică;³

■ faptul însușirii să fie săvârșit de către unul dintre soți;

■ bunurile comune să fi înregistrat o sporire;

¹ M. Eliescu, op. cit., pag 292-293

² Art.136 alin (2) Constituția României

³ Al Bacaci, op. cit., pag 99

■ existența legăturii de cauzalitate între sporirea valorii bunurilor comune și însușirea săvârșita de către unul dintre soți.

Dacă sunt împlinite toate aceste condiții datoria personală a soțului se transformă în datorie comună a soților. În cazul în care, activitatea de însușire a fost realizată de ambii soți, titularul dreptului de despăgubire va putea urmări bunurile comune ale soților fără a i se putea opune beneficiul de discuțiune, în sensul de a urmări în prealabil bunurile proprii ale soților, fiindcă într-o atare situație, ambii sunt ținuți să răspundă solidar.¹

Secțiunea a-II-a. Regimul juridic al datoriilor comune ale soților

Bunurile comune nu pot fi urmărite decăt de creditorii comuni ai soților. Creditorii comuni trec și la urmărirea bunurilor proprii în măsura în care bunurile comune sunt neîndestulătoare pentru satisfacerea creanțelor lor.

Această ordine de urmărire a bunurilor soților are un caracter imperativ și deci nu se pot accepta abateri de la ea nici în cazul în care obligația ar fi solidară.

Creditorii comuni care trec și la urmărirea bunurilor proprii, dacă cele comune nu au fost suficiente au obligația să-și dividă urmărirea față de ambii soți, fiecare dintre aceștia trebuind să răspundă din valoarea creanței rămase neachitată.

Contribuția soților la datoriile comune în timpul căsătoriei trebuie să fie egală. Cu ocazia împărțirii bunurilor comune se va stabili și contribuția la datoriile comune care va fi proporțională cu partea din comunitate cuvenită fiecărui soț.

¹ P. Anca, op. cit, pag 139

Capitolul V

Împărțirea bunurilor comune ale soților

Secțiunea I. Împărțirea bunurilor comune în timpul căsătoriei

Căsătoria reprezintă o comunitate de interese mai largi decât comunitatea intereselor patrimoniale. Regimul comunității matrimoniale ca principal efect patrimonial al căsătoriei, trebuie să fie, în principiu, tot timpul căsătoriei.

Legiuitorul prevede ca, pentru motive temeinice, bunurile comune dobândite în întregime sau în parte pot fi împărțite în timpul căsătoriei devenind bunuri proprii ale soților. Această împărțire are caracter excepțional.

Împărțirea bunurilor comune în timpul căsătoriei se poate face numai în următoarele cazuri:

- la cererea oricărui dintre soți;
- la cererea creditorilor personali ai oricărui dintre soți;
- confiscarea averii unuia dintre soți.

1. Împărțirea bunurilor comune la cererea unuia dintre soți

Potrivit art.36 alin (2) Codul familiei, bunurile comune se pot împărți la cererea unuia dintre soți. Acesta trebuie să facă dovada existenței unor motive temeinice pentru care împărțirea bunurilor comune să se impună. Aceste motive nu sunt prevăzute expres de lege, temeinicia lor fiind lasată la aprecierea instanței judecătorești.

Bunurile astfel împărțite devin bunuri proprii iar cele care nu au fost împărțite precum și cele care se vor dobândi ulterior rămân bunuri comune.

Partajul bunurilor comune în timpul căsătoriei se poate face numai prin hotărâre judecătorească și numai dacă există motive temeinice. Instanța nu poate consfinți învoiala soților cu privire la împărțirea bunurilor în timpul căsătoriei pentru a nu se eluda regimul comunității de bunuri. Convențiile prin care soții își împart bunurile în timpul căsătoriei sunt lovite de nulitate absolută.

Împărțirea bunurilor comune la cererea unuia dintre soți se realizează numai în timpul căsătoriei. Noțiunea “timpul căsătoriei” se referă la perioada cuprinsă între încheierea căsătoriei și rămânerea irevocabilă a hotărârii de divorț.¹

¹ I. P Filipescu, A. I Filipescu, op. cit., pag 151

S-a decis ca împărțirea bunurilor comune în timpul căsătoriei este de competența instanței în a cărei rază teritorială este domiciliu comun al soților unde se află bunurile supuse împărțirii.¹

Dreptul de acțiune al soților pentru împărțirea bunurilor comune are un caracter personal și poate fi deci exercitată doar de aceștia. Acțiunea pornită de către un soț nu poate fi continuată, după moartea sa, de către moștenitori. Acțiunea pornită de către unul dintre soți se poate face numai cu privire la bunurile comune existente în momentul când se face împărțirea, în întregime sau în parte. Nu se poate cere de către unul din soți partajul folosinței bunurilor comune, dar este posibilă împărțirea fructelor bunurilor comune.

La efectuarea partajului bunurilor comune ale soților trebuie luată în considerare valoarea pe care o au aceste bunuri la data când s-a introdus acțiunea de împărțire, iar nu valoarea lor de la data la care a luat naștere starea de devălmășie.²

Prin moartea unuia dintre soți, acțiunea pentru împărțirea bunurilor comune în timpul căsătoriei rămâne

fără obiect, soțul supraviețuitor urmând a-și dobândi drepturile patrimoniale în cadrul procedurii succesoriale.³

La împărțirea bunurilor comune ale soților, în timpul căsătoriei, nu pot participa și copiii, neexistând nici un text de lege care să autorizeze o atare măsură.

2. Împărțirea bunurilor comune ale soților la cererea creditorilor personali ai unuia dintre soți

Soții pot avea două feluri de datorii: personale sau comune. Astfel există creditorii personali și creditorii comuni.

Conform art.33 alin 1 Codul familiei “bunurile comune nu pot fi urmărite de creditorii personali ai unuia dintre soți”. Prin urmare creditorii personali pot urmări doar bunurile proprii. Dacă bunurile proprii ale soțului debitor nu sunt suficiente pentru acoperirea creanțelor creditorilor personali, aceștia pot cere împărțirea bunurilor comune prin hotărâre judecătorească, însă numai în măsura necesară acoperirii creanței.⁴ Acțiunea creditorilor personali pentru împărțirea bunurilor comune are deci caracter subsidiar.⁵

¹ Trib. Suprem, dec. nr 1608 din 11.09.1979, în R.R.D, nr.1, 1980 . pag 61

² Trib Suprem, dec. civ nr.785 din 24.03.1973, în R.R.D, nr3, 1974,pag 143

³ I. P Filipescu, op. cit., pag 171

⁴ Codul familiei, art.33 alin 2

⁵ I.P Filipescu, op. cit., pag 141

Acțiunea în justiție se introduce împotriva ambilor soți și dacă nici unul dintre ei nu invocă beneficiul de discuțiune, le va trebui ridicat de instanța din oficiu.¹

Cerând împărțirea bunurilor comune, creditorii personali exercită un drept propriu, ei nu exercită, pe calea acțiunii oblice sau subrogatorii dreptul soțului debitor de a cere împărțirea bunurilor, deoarece condițiile și măsura în care se împart bunurile comune ale soților în cele doua cazuri sunt diferite.²

Împărțirea privește numai bunurile comune prezente ale soților și nu bunurile viitoare. Bunurile nesupuse împărțirii și cele pe care soții le dobândesc după aceea sunt bunuri comune.

În vederea realizării creanțelor sale, creditorul personal poate cere luarea măsurilor asiguratorii (sechestrul asigurator, poprire) asupra bunurilor comune, căci indisponibilizarea provizorie a acestora nu este contrară prevederilor art.33 Codul familiei care prohibă numai urmărirea bunurilor comune.

3. Confiscarea averii unuia dintre soți

Această pedeapsă lovște partea codevălmasă a soțului condamnat din masa bunurilor comune.³

Confiscarea speciala privită ca măsură de siguranță are consecințe și asupra părții din masa bunurilor comune aparținând celuilalt soț care devine împreună cu statul proprietar comun asupra bunurilor determinate.

La încetarea proprietății comune în cazul confiscării averii unui soț se aplică, prin asemănare, principiile de la ieșirea din indiviziune.

În această situație, atât soțul celui condamnat, cât și statul, care nu acționează în calitate de creditor ci de proprietar, pot să ceară încetarea proprietății comune prin împărțirea bunurilor comune.

Secțiunea a-II-a. Împărțirea bunurilor comune la desfacerea casătoriei

La desfacerea căsătoriei bunurile comune se pot împărți prin învoiala soților, și numai în cazul în care aceștia nu se înțeleg va hotărî instanța de judecată.⁴

În literatura de specialitate s-au formulat opinii diferite cu privire la noțiunea de “desfacere a căsătoriei”.

¹ M. Eliescu, op. cit, pag 377

² I. P Filipescu, op. cit., pag 172

³ Trib Suprem, col. pen., dec. civ, nr 1716 din 1959, în L.P, nr1, 1960, pag 63

⁴ Art.36 alin (1) Codul familiei

O primă opinie susține că o învoială între soți cu privire la împărțirea bunurilor comune se poate realiza oricând, însă efectele acesteia se vor produce numai la desfacerea căsătoriei.¹

Într-o a doua opinie s-a afirmat că învoiala privind împărțirea bunurilor comune poate să intervină în perioada imediat următoare datei când hotărârea de divorț a rămas definitivă.²

De asemenea o altă părere consideră că învoiala poate avea loc numai după introducerea acțiunii de divorț.³

Cererea pentru împărțirea bunurilor comune se poate introduce fie odată cu acțiunea de divorț sau în orice moment după aceea (cerere incidentală sau accesorie).

Împărțirea bunurilor comune se poate realiza numai dacă:

- există o învoială a soților cu privire la determinarea cotei fiecărei părți în bunurile comune;

- în cazul în care nu există o învoială între soți va hotărî instanța de judecată, împărțirea făcându-se pe cote-părți.⁴

Instanțele ar trebui să atragă atenția părților că pot proceda la o împărțea prin bună învoială⁵ pentru a evita eventualele procese ulterioare.

Soții pot conveni să împartă toate bunurile comune sau o parte din ele, situație în care bunurile neîmpărțite rămân mai departe bunuri comune.⁶

În ceea ce privește forma convenției pe care soții pot să o încheie cu privire la împărțirea bunurilor comune, legea nu distinge, astfel încât ea va trebui supusă normelor dreptului comun privind forma actelor juridice.

În unele cazuri însă împărțirea bunurilor comune este supusă formei autentice "ad validitatem".⁷

Sectiunea a III-a. Stabilirea cotei cuvenite fiecarui soț

Legiuitorul nu prevede nici un criteriu după care instanțele judecătorești să procedeze la stabilirea cotelor ce se cuvin soților din bunurile comune.

Cu toate acestea s-a afirmat că așa cum soții au drepturi și obligații egale în căsătorie⁸ vor exista și cote egale pentru fiecare.⁹

¹ Al Bacaci, op. cit., pag 79

² M Eliescu, op. cit., pag 350-356

³ T.R Popescu, op. cit., pag 283

⁴ I. P Filipescu, op. cit. pag 228

⁵ Trib Suprem, dec de îndrumare nr10/1969, în C.D, 1969 n, pag 40-49

⁶ Revista Dreptul nr.6/2002, pag 211

⁷ Trib Suprem, dec. civ., nr 475, din 11.03.1987, în R.R.D nr 12, 1987, pag 64-64

⁸ Art 25 Codul familiei

⁹ Al Bacaci, op. cit., pag 107

Însă o altă opinie susține că la stabilirea cotei-părți pentru fiecare soț trebuie să se țină seama de contribuția soților la dobândirea și conservarea bunurilor comune.¹

Această soluție s-a propus ținându-se cont de situația în care unul dintre soți a contribuit într-o mai mare măsură la dobândirea bunurilor comune și deci nu poate fi tratat ca celălalt soț pentru că s-ar ajunge într-o situație inechitabilă. Doar în cazul în care contribuția unuia dintre soți nu ar putea fi determinată, instanța va fi îndreptățită să stabilească că părțile în cauză au drepturi egale.²

De asemenea, un alt criteriu de care se ține cont în procesul de stabilire a cotei părți convenite fiecărui soț îl reprezintă contribuția celui soț care nu a fost angajat și nu a avut venituri, luându-se în considerare munca depusă în gospodărie ; tot astfel se va lua în calcul și munca femeii pentru creșterea copiilor.³

La împărțirea bunurilor comune trebuie avută în vedere contribuția fiecărui soț la dobândirea totalității de bunuri și nu a fiecărui bun în parte.

Suma reprezentând datoria comună achitată numai de un soț, după despărțirea în fapt de celălalt, trebuie avută în vedere la stabilirea contribuției soților la dobândirea bunurilor comune.

Dacă soții nu convin asupra împărțirii bunurilor lor comune, este necesar să se stabilească prin probe cu ocazia partajului ce aport a avut fiecare în timpul căsătoriei, la dobândirea acelor bunuri.

La dobândirea bunurilor comune, stabilirea contribuției fiecărui soț se poate face prin orice mijloc de probă, deoarece este vorba de dovedirea unei situații de fapt.⁴

La stabilirea cotei-părți ce se cuvine fiecărui soț din bunurile comune nu se ține seama de bunurile sale proprii ori de importanța acestora. Faptul că unul dintre ei nu are bunuri proprii nu îl îndreptățește la o cota-parte, cu privire la bunurile comune, mai mare decât cea care este corespunzătoare contribuției sale la formarea și conservarea acestora.⁵

¹ M Eliescu, op. cit., pag 342-343

² Trib Superior, sectia civila, dec nr 865, din 1960

³ I. Mitruta, Culegere de practica judiciara civila pa anul 1992, Casa de editura și presa Sansa S.R.L, Bucuresti, 1993, pag 32-33

⁴ Trib Suprior, dec civ, nr 1538, din 11.07.1988, în R.R.D, nr.4, 1988, pag 66

⁵ F. Ciorascu, op. cit., pag 45

Secțiunea a IV-a. Procedura împărțirii bunurilor comune. Efectele hotărârii de împărțire

Dispozițiile legale care guvernează procedura de soluționare a cererilor care au ca obiect împărțirea bunurilor comune sunt cele de drept comun¹ la care se adaugă dispozițiile Codului familiei și ale Codului civil (art.728 și urm). Dreptul la acțiune în împărțirea bunurilor comune nu i se prescrie.

Pe durata procesului de împărțire a bunurilor comune dacă există pericolul de înstrăinare sau distrugere a bunurilor care fac obiectul cererii de împărțire, instanța de judecată poate să hotărască instituirea unui sechestrului judiciar.

În practica judiciară s-a decis că, în cazul în care foștii soți nu doresc să realizeze o împărțire a bunurilor comune dobândite în timpul căsătoriei, ci numai transformarea stării de devălmașie într-una de indiviziune, acțiunea lor este admisibilă.

În cazul în care împărțirea nu se va realiza în nici una din modalitățile prevăzute de lege, instanța va hotărî încheierea dosarului. O dată rămasă definitivă hotărârea de partaj, bunurile comune devin proprii, potrivit cotelor stabilite de instanța.

Hotărârea de partaj rămasă definitivă și investită cu formula executorie constituie titlu executoriu, putând fi pusă în executare.

În problema de specialitate s-a pus problema determinării mandatului în care încetează comunitatea de bunuri fapt care a generat o adevărată controversă.

Astfel, într-o primă opinie s-a susținut că proprietatea comună se menține și după desfacerea căsătoriei până la hotărârea de partaj deoarece până în acel moment nici unul dintre soți nu are o cotă-parte determinată în bunurile comune și deci nu se poate susține ideea indiviziunii.²

Într-o altă opinie se consideră că desfacerea căsătoriei, proprietatea comună în devălmașie a soților se transformă în indiviziune de drept comun deoarece comunitatea de bunuri este un efect al căsătoriei iar desfacerea acesteia presupune încetarea comunității de bunuri.³

O a treia opinie susține ipoteza potrivit căreia regimul matrimonial al soților rămâne în ființă până la momentul împărțirii bunurilor ce o compune însă nu-și găsesc aplicarea prevederilor legale privind regimul juridic al bunurilor comune, ceea ce înseamnă că administrarea, folosința și dispoziția

¹ Art. 673, Codul de procedură civilă

² C. Oprisan, Situația juridicală a bunurilor soților în timpul căsătoriei, în F.D, nr.5, 1954, pag 646

³ M. Eliescu, op. cit., pag 322

asupra bunurilor nu se pot exercita în condițiile prevăzute de Codul familie ci condițiile prevăzute de dreptul comun.¹

O altă opinie afirmă că în perioada de la desfacerea căsătoriei și până la împărțire, comunitatea de bunuri a foștilor soți imbină elemente ale devălmășiei și ale indiviziunii de drept comun, așa că, încercându-se a se reflecta chiar în denumire, această realitate, s-a propus ca proprietatea foștilor soți să fie denumită “proprietate comună de tranziție între proprietatea comună în devălmășie și proprietatea comună pe cote-părți sau mai scurt, comunitatea postpatrimonială de bunuri.”²

În vederea unei mai bune administrari a justiției, pentru a evita riscul unor soluții contradictorii, ca și pentru a preveni multiplicarea unor procese între aceleași părți, legiuitorul a admis prorogarea competenței materiale sau teritoriale în favoarea instanței investite cu soluționarea cererii principale cu privire la judecata cererilor accesorii și a cererilor incidentale și anume judecătoria.³

Sectiunea a V-a. Împărțirea bunurilor în cazul încetării căsătoriei

Dizolvarea regimului matrimonial ca urmare a încetării căsătoriei pune în discuție problema momentului în care această dizolvare are loc datorită cauzelor de încetare.

Când căsătoria încetează prin moartea unuia dintre soți, dizolvarea regimului matrimonial are loc la data decesului.

O problemă mai complexă o reprezintă situația în care moartea unuia dintre soți a fost declarată judecătorește. În acest caz, data morții va fi cea stabilită prin hotărâre judecătorească. Aceasta presupune că până la data când hotărârea judecătorească a rămas definitivă bunurile dobândite de soțul în viață sunt considerate comunitate de bunuri, iar după ce hotărârea judecătorească a rămas definitivă aceste bunuri devin bunuri proprii.

Hotărârea judecătorească va fi anulată dacă se aduc dovezi că soțul declarat mort este în viața.

În consecință bunurile dobândite în perioada în care soțul a fost declarat mort vor fi considerate ca fiind comunitate matrimonială deoarece se consideră ca nu a avut loc o încetare a căsătoriei, iar bunurile dobândite de terții de bunăcredință, cu titlul oneros de intervenirea hotărârii de anulare a celei declarative de moarte rămân în patrimoniul acestora.

¹ D. Rizeanu, Regimul juridic al bunurilor comune ale foștilor soți în timpul dintre data desfacerii casatoriei și data impartirii lor, în J.D, nr.8,1965, pag 58-65

² I. Albu, op. cit., pag 74

³ G. Boroii, V.M Ciobanu, M.Nicolae, Bunurile comune ale sotilor.Partaj.Instanta competenta “ratione materiale” din Drpetul, nr 5 din 2001, pag 220-227

Dacă soțul supraviețuitor se recăsătorește, iar cel declarat mort se dovedește a fi în viață, comunitatea de bunuri rezultând din prima căsătorie există până în momentul încheierii celei de-a doua căsătorii (daca ambii soți din cea de-a doua căsătorie au fost de bună-credință, neștiind că cel declarat mort este în viață).

Secțiunea a VI-a. Împărțirea bunurilor comune în cazul desființării căsătoriei

Nulitatea căsătoriei intervine ca sancțiune a nerespectării unora dintre cerințele prevăzute de lege cu privire la încheierea căsătoriei.

În acest caz nu se pune problema împărțirii bunurilor comune, regimul bunurilor dobândite sub durata căsătoriei aparente, fiind acela de drept comun, la fel ca în cazul concubinilor.

Ca efecte ale nulității căsătoriei cu privire la relațiile patrimoniale dintre soți enumerăm:¹

- ◆ regimul comunității de bunuri nu a putut avea loc, deoarece nulitatea căsătoriei operează retroactiv;
- ◆ obligația de întreținere nu a putut exista între soți ;
- ◆ dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor nu poate opera, deoarece calitatea de soț se consideră că nu a existat niciodată.

În cazul în care unul dintre soți decedea după căsătorie dreptul la moștenire nu se pune.²

În cazul căsătoriei putative (căsătorie care, deși nula sau anulată produce totuși unele efecte față de sotul care a fost de bună-credință la încheierea ei) se pot face unele afirmații referitoare la regimul matrimonial:

a)comunitatea de bunuri a existat, căci bunurile au fost dobândite în timpul ei.Împărțirea bunurilor se face conform dispozițiilor din materialul divorțului care se aplica prin asemanare.

b)obligația de întreținere a existat între soți și va exista și în viitor, potrivit prevederilor art41 alin 2 și 3 Codul familiei.

c)ambii soți beneficiază de dreptul de moștenire dacă decesul celuilalt soț a avut loc înainte de data la care hotărârea judecătorească prin care se declară nulitatea căsătoriei a rămas definitiv. Dacă decesul unui soț intervine după ce hotărârea a rămas definitiva, celălalt soț nu mai este chemat la moștenirea lăsată de defunct.

¹ F. Ciorascu, op. cit., pag 50

² I.P Filipescu, op. cit., pag 193

Capitolul VI

Divorțul și efectele sale asupra patrimoniului soților în dreptul comparat

Secțiunea I – Anglia și Țara Galilor

Divorțul, care constituie un drept, este pronunțat de către un judecător, conform dispozițiilor prevăzute în Matrimonial Causes Act (Legea cauzelor matrimoniale) din 1973. Cea mai mare parte din reglementările cu privire la consecințele patrimoniale ale divorțului se află în două acte: Legea cauzelor matrimoniale din 1973 și Legea de sprijinire a copiilor (Child Support Act) din 1991. Legea cauzelor matrimoniale din 1973, modificată în 1984 și în 1995, definește “compensațiile accesorii” hotărârilor de divorț pe care tribunalul le poate stabili în beneficiul unuia dintre soți sau a copilului comun.

În practică, tribunalele s-au dovedit a fi puțin eficiente pentru obținerea plății pensiilor pentru copii, din această cauză Legea privind sprijinirea copiilor din 1991 a transferat unui organism care depinde de Ministerul de securitate socială, Agenția de sprijinire a copiilor, sarcina de a determina și de a administra mare parte a pensiilor alimentare convenite copiilor.

I. Pensiile de întreținere pentru copii

1. Fixarea cuantumului pensiei pentru copii.

Părinții determină cuantumul pensiei de comun acord. Dacă nu se ajunge la un acord, cuantumul este fixat de Agenția de sprijinire a copiilor (Child Support Agency), afară de situațiile în care judecătorului îi revine această competență.

În practică, Legea sprijinirii copiilor din 1991, care a intrat în vigoare în 1993 și a fost modificată în 1995, este cea care determină marea majoritate a cererilor de pensie. Într-adevăr, părintele care are grijă de copii primește un ajutor social, indiferent dacă între părinți s-a ajuns la un acord cu privire la pensia alimentară. După 5 aprilie 1993, tribunalele intervin numai în anumite cazuri:

- a) pentru a confirma acordul dintre părinți;
- b) pentru a acorda un supliment la pensia fixată de către Agenție, dacă este cazul, de exemplu, când părintele debitor este foarte înstărit;
- c) pentru a acoperi cheltuielile de școlarizare;
- d) pentru a stabili cheltuielile ocazionate de boala copilului;
- e) când copilul are mai mult de nouăsprezece ani;

f) când părintele debitor locuiește în străinătate.

În același timp, tribunalul rămâne competent în dosarele în care a intervenit înainte de 5 aprilie 1993. În toate aceste cazuri se aplică Legea proceselor matrimoniale din 1973, care dispune că, în cadrul procedurii de divorț, copilul comun poate beneficia de plata unei pensii, de o sumă forfetară ori de un transfer de bunuri, ultimele două cazuri fiind excepționale. Conform acestei legi, tribunalul este competent și trebuie să ia în considerație toate elementele, dând prioritate bunăstării copilului care are mai puțin de optsprezece ani.

Trebuie avute în vedere: nevoile financiare ale copilului, veniturile, capacitatea financiară, bunurile și alte resurse financiare ale copilului, o eventuală incapacitate fizică sau mentală a copilului, educația pe care părinții intenționează să i-o dea. Agenția de sprijinire a copilului fixează quantumul pensiei prin aplicarea unei formule matematice foarte complexe.

De asemenea, se aplică regula conform căreia nici unul dintre părinți nu poate fi obligat să plătească o pensie care să depășească 30% din venitul său net (venitul net fiind venitul rămas după deducerea impozitelor, a asigurărilor sociale și ale plăților făcute unei case de pensii). Conform art. 28 A și următoarele, introduse în 1995, oricare dintre cei doi părinți poate cere o derogare de la formula de calcul aplicată de Agenție, invocând, de exemplu, consecințe financiare insuportabile. Împotriva hotărârilor Agenției se poate face apel la Tribunalul de apel al sprijinirii copilului ("Child Support Appeal Tribunal"). Aceste tribunale sunt organe administrative cu funcții judiciare, care nu fac parte din structura curților judiciare. Împotriva unei hotărâri a acestora, persoanele lezate se pot adresa unui comisar special.

Quantumul mediu al pensiei fixat de către Agenție este de 40 de lire sterline pe săptămână. Rigiditatea și complexitatea formulei de calcul folosite de către Agenție sunt foarte criticate, pentru că este foarte dificil pentru debitor să determine quantumul avansului din pensie ce trebuie plătit. Reforma avută în vedere de guvern are drept scop, în principal, acest lucru. În viitor, părintele care trebuie să plătească pensia va plăti 15% din venitul său, pentru un copil, 20% pentru doi copii și 25% pentru trei sau mai mulți copii.

2. Modalități de plată a pensiilor datorate copiilor.

Cele două texte menționează "plăți periodice", fără alte precizări. Periodicitatea este fixată de la caz la caz (la o săptămână sau la o lună, de exemplu), ținând cont de dorința părților.

3. Modificări privind pensia datorată copiilor.

Conform legii din 1973, la cererea părinților, chiar dacă vârsta copilului este mai mare de șaisprezece ani, tribunalul poate modifica, anula, suspenda ori repune pe rol toate hotărârile judiciare care conțin dispoziții financiare, de exemplu plata unei pensii în favoarea unui copil. Pentru a obține o modificare,

cel care o solicită trebuie să dovedească o modificare a elementelor care au fost luate în calcul de prima instanță, dându-se prioritate bunăstării copilului, dacă acesta are mai puțin de optsprezece ani.

Tribunalul poate modifica acordul dintre părinți în legătură cu pensia copilului, la cererea unuia dintre părinți, dacă consideră că acordul nu conține dispoziții financiare potrivite cu situația copilului.

Legea prevede că fiecare din cei doi părinți poate cere o modificare a pensiei, invocând schimbarea situației care duce la modificarea cuantumului pensiei, prin recalculare, folosind formula matematică. Agenția acceptă cererea pentru o modificare de peste 10 lire sterline pe săptămână.

Modificarea se face de către un funcționar din cadrul Agenției, altul decât cel care a calculat pensia inițial.

4. Garanții de plată

Legea din 1973 prevede că tribunalul poate dispune ca plata pensiei să fie garantată. Legea din 1991 dispune că Agenția se poate însărcina cu încasarea pensiei, la cererea oricărui dintre părinți. Dacă cel care are grijă de copil primește un ajutor social, Agenția îi cere autorizația de a se substitui, pentru a încasa pensia. Agenția este însărcinată în aceeași măsură să urmărească încasarea pensiei, dacă la una sau la mai multe scadențe nu s-au făcut plățile.

Astfel, dacă debitorul este salariat, Agenția adresează angajatorului său o cerere de poprire pe salariu, acesta fiind obligat să se conformeze în șapte zile de la primire.

Dacă debitorul nu este salariat, Agenția se adresează tribunalului pentru obținerea unei decizii de plată a pensiei. În cazul neexecutării acestei decizii judiciare, Agenția poate cere confiscarea și vânzarea bunurilor debitorului.

Dacă debitorul este șomer, alocațiile primite de acesta pot fi reduse. Pentru debitorul rău platnic legea prevede o pedeapsă cu închisoarea. Proiectul de reformă avut în vedere de către guvernul britanic cuprinde un dispozitiv represiv foarte complet (amenzi, pedeapsa cu închisoarea) pentru sancționarea celor care nu plătesc.

5. Durata de plată a pensiei

Art. 29 din Legea cauzelor matrimoniale din 1973 dispune că, în principiu, tribunalul nu poate da nici o ordonanță care să conțină dispoziții financiare în beneficiul unui copil care are optsprezece ani. Alin. 2 al acestui articol prevede că plata pensiei pentru copii nu poate depăși:

- o data aniversării copilului care urmează imediat după ultimul an al școlii obligatorii, fixat la șaisprezece ani, atunci când pensia este fixată pentru prima dată;
- o a optsprezecea aniversare a copilului, pentru deciziile următoare.

Tribunalul poate, totuși, deroga de la aceste dispoziții, atunci când copilul își continuă studiile ori în funcție de "circumstanțele particulare".

Legea privind sprijinirea copilului din 1991 prevede că este îndreptățit să primească pensie copilul care are până la șaisprezece ani, iar, dacă acesta își continuă studiile, până la vârsta de nouăsprezece ani, dacă este la o instituție de învățământ recunoscută și nu este căsătorit.

Anumite derogări privitoare la urmarea cursurilor cu ore particulare ori în instituții nerecunoscute pot fi acordate, dar de ele nu pot beneficia copiii care au mai mult de nouăsprezece ani.

II. Prestațiile în beneficiul unuia dintre soți

Părțile sunt încurajate să regleze aceste probleme prin aranjamente negociate prin intermediul avocaților lor. Astfel, conform jurisprudenței, tribunalul obligă pe cel care a refuzat o ofertă de la partea adversă, a înaintat o acțiune în justiție și a obținut o sumă care nu atinge sau nu depășește suma oferită, să plătească toate cheltuielile de judecată, inclusiv cele privitoare la onorariul avocatului pârâtului.

În lipsa unui acord, consecințele financiare ale divorțului pentru cei doi soți sunt determinate de către tribunale. În aplicarea Legii cauzelor matrimoniale din 1973, tribunalele pot alege între mai multe soluții: pot da ordonanțe care conțin dispoziții financiare (plata unei pensii alimentare și a unei sume forfetare) sau ordonanțe care dispun ajustarea patrimoniului. În același timp, se pot da ordonanțe combinând cele două tipuri mai sus menționate.

A. Pensia alimentară

1. Stabilirea

În lipsa unui acord între părți, Legea cauzelor matrimoniale din 1973 prevede că tribunalul decide dacă unul dintre foștii soți are dreptul la o pensie. În cazul unui răspuns pozitiv, se fixează cuantumul și durata.

Legea încurajează autonomia financiară a foștilor soți: art. 25 A din această lege obligă tribunalul să ia în considerare separarea obligațiilor financiare mutuale, imediat după pronunțarea divorțului.

Art. 25 impune tribunalului să țină cont de toate elementele cauzei, acordând prioritate bunăstării copiilor minori, de mai puțin de optsprezece ani. Cuantumul pensiei este fixat, luându-se în considerare, pentru fiecare soț următoarele criterii:

- venitul, capacitatea de a câștiga bani, bunuri și alte resurse financiare;
- nevoile financiare, obligațiile și responsabilitățile;
- nivelul de trai anterior;
- vârsta soților și durata căsătoriei;
- toate incapacitățile fizice și psihice;
- contribuția la bunăstarea familiei, inclusiv întreținerea domiciliului și grija pentru familie;

- o comportamentul, în măsura în care ar fi nedrept să nu fie luat în considerație.

Cuantumul pensiei este stabilit de la caz la caz, dar tribunalul stabilește cel mai adesea o primă evaluare care se bazează pe regula treimii. După această regulă, pentru a acoperi totalitatea nevoilor sale, soțul trebuie să primească o pensie egală cu o treime din veniturile mariajului.

1. *Modalități de plată*

În lipsa unui acord între părți, tribunalul fixează periodicitatea plății (săptămânală, lunară ori anuală) în hotărârea sa privitoare la plata pensiei.

2. *Modificări privind cuantumul sau durata*

Art. 31 din Legea cauzelor matrimoniale din 1973 prevede că tribunalul are puteri întinse pentru modificarea ordonanței prin care hotărăște plata pensiei alimentare între soți. Tribunalul poate suspenda, în același timp, temporar, una din dispozițiile ordonanței date mai înainte sau poate reveni asupra unei dispoziții suspendate anterior.

Pentru obținerea modificării pensiei, soțul care cere poate invoca schimbarea elementelor examinate de către tribunal la acordarea deciziei privitoare la fixarea pensiei. Acesta din urmă trebuie să reconsidere toate elementele cazului, acordând prioritate bunăstării minorului de până la optsprezece ani.

Modificarea poate opera numai asupra cuantumului pensiei sau numai asupra duratei.

3. *Garanții de plată*

Tribunalul are posibilitatea de a garanta plata pensiei, în totalitate sau numai în parte, după cum apreciază.

În practică, asemenea ordonanțe sunt rare, cei interesați nedispunând de un patrimoniu suficient. Totuși, atunci când este cazul, tribunalul poate decide ca o parte din patrimoniul debitorului să fie încredințat unui *trust**. Această soluție prezintă următoarele avantaje: soțul creditor poate beneficia toată viața de bunurile respective, în cazuri extreme aceste bunuri putând fi valorificate.

Art. 24 dă posibilitatea tribunalului să hotărască vânzarea unui bun, al unuia dintre soți sau al ambilor, pentru a garanta plata pensiei.

4. *Durata*

La fixarea pensiei de către tribunal se indică și durata plății ei. În principiu, durata este limitată, dar, după 1984, legislatorul încurajează autonomia financiară a foștilor soți. Într-adevăr, art. 25 A din lege obligă tribunalul de a fixa o dată, la care se va efectua plata pensiei.

Nu rare sunt cazurile în care tribunalul poate fixa ca plata pensiei să se facă pe o perioadă de 2 până la 5 ani.

În afară de aceasta, după o cerere de revizuire, tribunalul nu poate prelungi termenul mai mult decât este necesar pentru a permite soțului care primește pensia de a se adapta cu încetarea plății. În conformitate cu art. 28, tribunalul poate, în același timp, în ordonanța sa inițială, să indice că soțul creditor nu poate cere nici o prelungire a termenului.

Obligația de a plăti pensia se stinge când unul sau altul dintre soți a decedat, de asemenea și în cazul recăsătoririi soțului creditor.

A. Plata unei sume forfetare

Conform art. 23 din Legea cauzelor matrimoniale din 1973, tribunalul poate ordona unuia dintre soți să plătească celuilalt una sau mai multe sume forfetare. În acest caz, tribunalul poate dispune ca plata, în tot sau în parte, să fie amânată sau să fie plătită în rate, sumele fiind însoțite de dobândă.

Tribunalul poate hotărî vânzarea unui bun, care aparține unuia dintre soți sau ambilor, pentru a facilita plata acestei sume.

În principiu, ordonanțele care conțin dispoziții privitoare la plata unei sume forfetare nu pot fi revizuite. Totuși, în cazul unei sume forfetare plătibile în mai multe tranșe, tribunalul poate modifica cuantumul nominal al vârsămintelor sau numărul tranșelor.

B. Ajustarea patrimonială

Conform art. 24 din Legea cauzelor matrimoniale din 1973 tribunalul emite ordonanțe de ajustare patrimonială. În acest domeniu, tribunalul are puteri discreționare:

- poate hotărî transferul de proprietate a unui bun de la un soț la altul, când numai unul dintre ei este proprietar;
- poate hotărî ca unul dintre soți să cedeze dreptul asupra unui bun;
- poate modifica unele convenții matrimoniale, încheiate înainte sau în timpul căsătoriei;
- poate extinde sau poate să reducă drepturile unuia dintre soți asupra unui bun.

Pentru a facilita executarea ordonanței date, tribunalul poate hotărî vânzarea unui bun care aparține unuia dintre soți sau ambilor.

III. Lichidarea regimului matrimonial

1. Principalele regimuri matrimoniale

Nu există un concept clar referitor la regimul matrimonial, iar căsătoria prin ea însăși nu are nici un efect asupra proprietății de bunuri ale soților.

a) Regimul de drept comun

Se pot asimila regimului de drept comun regulile care se aplică în absența unui acord între soți și se poate considera că soții trăiesc într-un regim de

separare a bunurilor. Fiecare soț are un patrimoniu personal, care cuprinde toate bunurile aflate în proprietatea sa înainte de căsătorie, dar și bunurile cumpărate după acel moment. El are puterea de a gestiona și de a dispune de aceste bunuri.

b) Alte regimuri

În aceste situații, soții au posibilitatea de a încheia convenții matrimoniale, forma și întinderea lor putând varia în funcție de raporturile pecuniare avute în vedere.

Soții pot transfera proprietatea bunurilor comune către un *trust*, care are sarcina de a administra profiturile cuplului ori ale copiilor proveniți din căsătorie. Drepturile exacte ale fiecărui soț asupra bunurilor aflate în *trust* variază în funcție de formulele adoptate.

2. Împărțirea bunurilor și a drepturilor

a) Regimul de drept comun

În absența unui acord între soți, tribunalul decide modalitatea de partajare. Jurisprudența a trasat anumite coordonate, după cum urmează:

- o bunurile recunoscute ca personale revin soțului proprietar;
- o bunurile considerate în indiviziune se împart în jumătate;
- o bunurile cumpărate în coproprietate se împart în jumătate;
- o dacă ambii soți contribuie la cumpărarea bunurilor și numai unul dintre ei este proprietar în drept, soluțiile sunt puțin mai nuanțate, jurisprudența aplicând noțiunea de bună-credință.

Noțiunea de *trust* implică atunci când unul dintre soți este proprietarul legal al unui bun și celălalt soț, care nu are drept de proprietate, vrea să-și pună în valoare drepturile asupra bunului, pentru că el a plătit o parte din prețul de cumpărare ori a finanțat lucrări importante. Soțul care face cererea trebuie să dovedească, pe de o parte, că a existat o intenție comună de împărțire a proprietății bunului și, pe de altă parte, că s-a acționat în detrimentul său. Dacă cele două elemente sunt dovedite (probate), tribunalul consideră că proprietarul de drept ține bunul în *trust*, în contul soțului care a formulat cererea și delimitează drepturile fiecăruia.

În cazul în care unul dintre soți este singurul titular al dreptului de proprietate, a unui bun al cărui preț de cumpărare nu este plătit integral, jurisprudența, într-o manieră puțin anacronică, face să funcționeze în favoarea lui o prezumție de liberalitate, dar această prezumție nu este irecuzabilă.

În fapt, aceste două prezumții funcționează puțin în cazul divorțului, pentru că tribunalul are o putere discreționară pentru a emite, în conformitate cu art. 23 și 24 din Legea cauzelor matrimoniale din 1973, ordonanțe ce conțin dispoziții financiare ori de ajustări patrimoniale care pot modifica compoziția patrimoniului unuia dintre soți în favoarea celuilalt.

b) Alte regimuri

În principiu, divorțul nu are nici o consecință asupra patrimoniului soților, sub rezerva puterii discreționare a tribunalului de a schimba avantajele financiare ca urmare a aplicării art. 24 din lege.

c) Cazul particular al compensației drepturilor de pensie pentru limită de vârstă.

Legea pensiilor din 1995 a introdus un anumit număr de modificări ale Legii cauzelor matrimoniale, care au intrat în vigoare la 1 august 1996.

Astfel, art. 25 B din Legea cauzelor matrimoniale obligă tribunalul care trebuie să dea o ordonanță care conține dispoziții financiare, într-un proces de divorț, să țină cont de:

- o toate avantajele financiare pe care un plan de economii, în vederea pensiei, le aduce unuia dintre soți;
- o pierderea șansei de a beneficia de un avantaj financiar, ca urmare a unui plan de economii pentru pensie.

Tribunalul poate lua toate măsurile financiare destinate a compensa drepturile de pensie ale unuia dintre soți, cum ar fi acordarea unei pensii ori a unei sume forfetare.

Tribunalul poate hotărî ca cel ce gestionează planul de economii pentru pensionare să plătească, în totalitate sau în parte, nu numai către beneficiarul inițial, cât și către celălalt, în momentul când pensionarea are loc.

Atunci când planurile de pensii conțin dispoziții privitoare la plata unei sume forfetare la decesul titularului drepturilor, art. 25 C reglementează că tribunalul poate hotărî, dacă este prevăzut în statut, că cel care gestionează sau soțul titular poate desemna pe fostul soț ca beneficiar a unei părți sau a întregii sume.

Posibilitățile oferite tribunalului în acest domeniu trebuie să se schimbe la sfârșitul anului 2000, pentru că Legea privind pensionarea și reforma în domeniul sănătății, promulgată la 12 noiembrie 1999, modifică Legea cauzelor matrimoniale din 1973 și dă posibilitatea tribunalului de a da ordonanțe de împărțire a drepturilor de pensie la divorț.

Acest partaj se concretizează prin transferul unei părți din drepturile titularului, într-un cont deschis de celălalt soț la același plan de pensii, ori transferul unei sume într-un cont deschis la o altă casă de pensii.

IV. Atribuirea locuinței comune

Soții pot ajunge la o convenție cu privire la atribuirea locuinței comune. În lipsa acesteia, tribunalul are posibilități mari pentru găsirea unei soluții potrivite fiecărui caz, hotărând transferul de proprietate ori o diminuare a drepturilor referitoare la locuința comună. În general, soțul care are în grijă copiii este îndreptățit să ceară atribuirea domiciliului conjugal.

3. Ambii soți sunt proprietarii locuinței familiale

Conform jurisprudenței, tribunalul poate da următoarele decizii:

- transferul pur și simplu al locuinței către unul dintre soți, compensat prin reducerea ori prin mărirea cuantumului pensiei, prin plata imediată a unei sume forfetare ori prin plata ulterioară a unei sume;
- hotărârea de vânzare imediată a locuinței și împărțirea prețului de vânzare;
- hotărârea de punere la dispoziție a locuinței, după două formule dezvoltate de către jurisprudență. În conformitate cu jurisprudența Meshner, unul dintre soți rămâne să locuiască în casa comună, iar hotărârea de vânzare și împărțirea se amână până la sfârșitul perioadei de educație a copiilor. După jurisprudența Martin, unul dintre soți locuiește în casa comună, care este încredințată unui *trust*. Acest *trust* ia sfârșit în momentul decesului soțului beneficiar, ori când acesta se recăsătorește, ori când se decide să vândă casa. Modul de împărțire a prețului este prestabilit.

4. Numai unul dintre soți este proprietarul locuinței familiale

Tribunalul poate lua aceleași măsuri ca și în cazul precedent, fie în favoarea soțului proprietar, fie a celui care nu avea nici un drept.

Pe de altă parte, soțul care nu este proprietarul locuinței își poate proteja dreptul său de a locui în acea locuință, indiferent de procedura divorțului, printr-o înscriere în registrul de proprietate, în conformitate cu Legea privind locuința matrimonială, din 1983. O astfel de înscriere împiedică vânzarea locuinței conjugale către un terț ori ipotecarea acesteia.

5. Soții sunt chiriași în locuința familială

În general, tribunalul poate decide transferul contractului de închiriere către unul dintre soți, ținând cont de prioritatea pe care trebuie să o acorde bunăstării copiilor minori.

a) Locuința face parte din sectorul liber (de pe piața liberă). În lipsa unui contract de închiriere scris, tribunalul consideră că acesta se poate transfera. Dacă există un contract scris:

- în principiu, tribunalul consideră că transferul este posibil, cel puțin dacă nu există o clauză specială în acest sens;
- dacă o clauză prevede că transferul contractului de închiriere se poate face cu acordul proprietarului, tribunalul poate pronunța transferul, iar proprietarul nu se poate opune decât dacă locatarul pare a fi insolubil;
- dacă o clauză prevede că transferul contractului este imposibil și nu poate fi impus proprietarului - în cazul acesta, tribunalul, se abține.

b) Locuința face parte din sectorul social

Transferul contractului de închiriere va fi decis de către tribunal. Dar, de-a lungul timpului, jurisprudența ezită să intervină în sectorul locuințelor sociale, deoarece administratorii acestor locuințe sunt cei care rezolvă, în practică, problemele legate de locuințele cuplurilor divorțate.

Dacă soții sunt cotitulari ai contractului de închiriere, tribunalul poate decide, după divorț, ca numai unul dintre soți să fie titular.

Dacă numai unul dintre soți este titularul contractului de închiriere, tribunalul poate decide transferul contractului către celălalt soț.

Secțiunea a-II-a – Danemarca

În conformitate cu legislația daneză, divorțul nu este pronunțat în mod obligatoriu de către un judecător. În cazul în care părțile sunt de acord cu privire la consecințe, divorțul poate surveni în urma deciziei administrative, care va confirma acordul încheiat între soți.

Reglementările privitoare la consecințele patrimoniale ale divorțului sunt dispersate în mai multe legi:

- Legea privind statutul juridic al copiilor, care cuprinde reglementări privitoare la pensia cuvenită acestora;
- Legea privind încheierea și dizolvarea căsătoriei, care definește regimul pensiei alimentare care este plătită, eventual, de către unul dintre soți celuilalt soț;
- Legea privind acoperirea pensiilor alimentare, care stabilește garanții pentru plata prestațiilor cuvenite foștilor soți și copiilor;
- Legea privind consecințele juridice ale căsătoriei, care stabilește diferitele regimuri matrimoniale, în timp ce modalitățile de lichidare a regimului matrimonial de drept comun sunt fixate de Legea privind împărțirea bunurilor comune;
- Legea privind contractul de închiriere a locuinței comune, care prevede modul de atribuire a acesteia.

I. Pensia cuvenită copiilor

1. Stabilirea

În caz de divorț, Legea referitoare la statutul juridic al copiilor oferă părinților care au în grijă copiii dreptul de a pretinde plata unei pensii („contribuția pentru întreținerea copilului”).

Dacă între soți nu există nici un acord cu privire la quantumul pensiei care ar reveni pentru fiecare copil, acesta este determinat de autoritățile administrative, în funcție de reglementările legislative.

Conform legii, quantumul pensiei depinde de trebuințele copilului și de resursele părinților, în particular de veniturile lor profesionale.

În practică, în cazul în care părinții au venituri modeste, cuantumul pensiei este fixat corespunzător unei valori de referință dintr-o circulară a Ministerului Problemelor Sociale. În 1999, această valoare de referință era stabilită la 761 de coroane pe lună. Pentru anul 2000, ea este de 785 de coroane pe lună.

În octombrie 1999, ministrul problemelor sociale a prezentat un proiect de lege de modificare a Legii privind statutul juridic al copiilor. Acest text a fost adoptat la sfârșitul anului 1999 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2000, stabilind că pe viitor valoarea de referință se va compune dintr-o sumă de bază, care corespunde vechii valori de referință, și un supliment anual de 1224 coroane.

Direcția generală de drept civil – organ administrativ ce depinde de Ministerul de Justiție – este competentă pentru toate problemele ce țin de dreptul familiei și publică directivele pentru calcularea cuantumului pensiilor alimentare convenite copiilor.

Ministerul insistă asupra caracterului orientativ al acestor sume și asupra necesității de a se ține cont de situația concretă a fiecărui caz.

Nici o indexare definitivă a pensiilor nu este prevăzută în mod explicit, dar modificarea poate fi obținută simplu. În plus, baremele Direcției generale de drept civil pot fi revizuite în fiecare an.

2. Modalități de plată

În principiu, pensia este plătită în avans, pentru o perioadă de șase luni.

În afara pensiei obișnuite, soțul debitor poate solicita plăți suplimentare, ocazionate de evenimente deosebite (botez, comuniune, boală). Cererea trebuie să fie făcută cu trei luni înainte de eveniment.

Directivele evaluează astfel aceste suplimente:

- o singură dată valoarea de referință pentru botez;
- între trei și cinci ori valoarea de referință, în funcție de pensia obișnuită, pentru comuniune.

3. Modificarea

La cererea motivată a unuia dintre soți, autoritățile administrative pot să decidă, în orice moment, modificarea cuantumului pensiei.

Cererile de modificare, cu excepția unor circumstanțe excepționale, trebuie să se refere la semestrul viitor. În același timp, dacă o cerere de modificare retroactivă este acceptată, perioada retroactivă nu poate depăși un an.

În urma unei cereri de modificare se poate ca pensia să fie anulată. Este cazul în care un copil este în măsură să-și suporte singur cheltuielile, de exemplu pentru că el dispune de venituri personale, între 2,5 și 3 ori cuantumul valorii de referință.

Atunci când pensia este fixată de comun acord de către părinți, ea poate fi în aceeași măsură modificată de autoritățile administrative, dacă acestea estimează că acordul este inadmisibil, în cazul în care condițiile avute în vedere inițial s-au schimbat în mod important ori dacă acordul nu mai corespunde nevoilor copilului.

4. Garanții de plată

Legea privind încasarea pensiei alimentare însărcinează comisia pentru probleme sociale, în fiecare unitate administrativ-teritorială, să încaseze pensiile alimentare care nu sunt plătite de bună voie. Comisia acționează la cerere. Reglementarea legislativă a fost completată printr-o circulară, adresată tuturor unităților administrativ-teritoriale, cuprinzând instrucțiuni detaliate.

Comisia cere debitorului plata pensiilor scadente, iar dacă nu le obține, el este chemat să dea explicații cu privire la situația financiară și personală. Debitorul poate fi somat să se prezinte personal în fața comisiei, iar dacă acesta nu răspunde somației, se poate recurge la ajutorul poliției.

În cazul în care comisia și debitorul nu ajung la un acord amiabil cu privire la plata datoriilor, legea prevede două modalități de executare: reținerea din salariu și sechestrul.

Comisia poate cere angajatorului să efectueze reținerile necesare asupra salariului debitorului (inclusiv și asupra diverselor prime pe care acesta le poate primi). Reținerile pot fi efectuate în aceeași măsură și asupra ajutorului social pe care acesta îl primește periodic. Angajatorul trebuie să colaboreze cu administrația, rolul său fiind acela de a furniza informațiile care îi sunt cerute, de a preveni comisia dacă debitorul își încetează activitatea la el și de a informa comisia dacă are cunoștință de noul loc de muncă al debitorului. Încasarea pensiei mai poate fi făcută prin sechestrul și vânzarea bunurilor sechestrate.

În cazul mai multor cereri (concurrente) care sunt imposibile de satisfăcut în totalitate, sumele recuperate trebuie să fie împărțite între solicitanți. Legile naționale nu cuprind reglementări cu privire la modalitățile de împărțire; ele menționează numai că trebuie să se acorde prioritate cererilor mai vechi.

Când nici reținerile din salariu, nici sechestrul asupra bunurilor nu permit acoperirea datoriei, debitorul poate fi reținut în închisoare, după regulile următoare:

- o zi pentru 50 de coroane datorate, dacă suma totală datorată nu depășește 1000 de coroane;
- o zi pentru 100 de coroane, dacă datoria depășește 1000 de coroane.

În nici un caz el nu poate fi reținut mai puțin de două zile și mai mult de șaiszeci de zile. Circulara prevede amânarea decăderii (din drepturi), care variază în funcție de executarea avută în vedere.

5. Durata

Obligația plății pensiei alimentare încetează când copilul împlinește optsprezece ani, dacă acesta nu s-a căsătorit înainte de această vârstă.

Această pensie este deductibilă fiscal pentru părintele care o plătește.

În același timp, plata unei pensii către copiii majori care își continuă studiile poate fi impozitată, dacă copilul are douăzeci și patru de ani, cu excepția cazului în care această pensie este deductibilă fiscal. Plata unei asemenea pensii este foarte rar posibilă.

II. Plățile făcute unuia dintre soți

Soțul divorțat care se găsește în nevoie poate obține o pensie alimentară. Cu alte cuvinte, în anumite circumstanțe, el poate cere judecătorului acordarea unei plăți corespunzătoare sub forma unei sume forfetare.

A. Pensia alimentară

1. Stabilirea

Legea privind divorțul prevede că, în cazul divorțului ori a separației, soții pot ajunge la un acord cu privire la o eventuală plată a unei pensii alimentare (denumită „contribuție de întreținere”). Ei fie pot conveni asupra cuantumului, fie pot lăsa comisia să îl fixeze.

Dacă între soți nu intervine nici un acord de principiu asupra plății unei pensii, problema este rezolvată de către judecător.

Acesta din urmă decide în legătură cu plata unei pensii și determină durata ei, dar cuantumul este stabilit de către comisia locală.

Reglementările legale privind pensia alimentară datorate unuia dintre soți sunt completate și clarificate printr-un regulament și o circulară privind divorțul.

Conform acestor dispoziții, cuantumul pensiei trebuie să depindă de trebuințele solicitantului (evaluate în funcție de vârsta sa, de posibilitățile sale de a-și câștiga existența, de starea sa de sănătate) și de posibilitatea de plată a celuilalt soț. În aceeași măsură trebuie să se țină cont de alte eventuale obligații de plată, de durata căsătoriei și de nevoile particulare. Legea precizează că trebuie să se țină cont și de dorința celui care solicită pensia ca pe un ajutor financiar pentru formarea sa profesională.

În practică, pensia este plătită dacă mariajul a durat minim doi sau trei ani și sunt copii sau cinci ani dacă nu sunt copii. În plus, pensia este refuzată atunci când cel care o solicită dispune de un venit personal care corespunde salariului mediu. Când o pensie este acceptată, cuantumul ei este, în general, fixat la o cincime din diferența între veniturile brute ale soților. Dacă soțul constrâns să plătească o pensie fostului său soț plătește în același timp pensii pentru copii,

acestea sunt deduse din veniturile sale, înainte de a i se calcula diferența. În plus, este admis că cel care plătește pensie fostului soț nu trebuie să consacre mai mult de o treime din veniturile sale, indiferent de pensiile alimentare plătite. Nu există prevăzută nici o procedură de revizuire a pensiilor, fiind suficientă o cerere de modificare, bazată pe motive întemeiate.

2. Modalități de plată

Dacă între soți intervine un acord cu privire la cuantumul pensiei, ei convin și asupra periodicității plăților. În cazul în care suma este fixată printr-o decizie administrativă, cu această ocazie se stabilește și periodicitatea plăților, care este în principiu o dată pe lună.

3. Modificarea

Atunci când pensia este stabilită pe cale amiabilă (de comun acord), ea poate fi modificată în măsura în care „s-au petrecut schimbări importante a circumstanțelor, fiind neîntemeiată menținerea termenilor acordului”.

Dacă plata pensiei rezultă dintr-o decizie judiciară, aceasta nu poate fi modificată decât printr-o altă hotărâre. O modificare a situației economice a unei părți, ori alte modificări particulare pot motiva o nouă hotărâre, prin care dreptul la pensie poate dispărea.

Administrația poate decide suspendarea plății dacă unul dintre soți are o relație de concubinaj. Dacă cuantumul pensiei este fixat la zero, înseamnă că dreptul la pensie există. Acest lucru este important pentru beneficiar, deoarece, atunci când este cazul, el poate solicita o pensie din urmă.

4. Garanții de plată

Dispozițiile referitoare la pensia alimentară a copiilor se aplică și în cazul pensiei pentru soți.

5. Durata

Atunci când pensia este stabilită de judecător, în afară de existența unor circumstanțele excepționale, se prevede o durată de plată limitată, care nu poate depăși zece ani.

Regula este ca durata plății să fie fixată pe cinci, opt sau zece ani. Obligația de plată dispare în cazul unui nou mariaj a celui care o primește și în cazul decesului unuia dintre cei doi foști soți.

Plata unei pensii viagere este foarte rar impusă, și numai în anumite condiții: când durata căsătoriei a fost de cel puțin douăzeci de ani, beneficiarul nu a lucrat niciodată, are cel puțin patruzeci și cinci de ani și nu are nici o perspectivă de a-și găsi de lucru.

B. Prestații compensatorii

Atunci când unul dintre soți posedă bunuri proprii (ori drepturi personale netransmisibile, de care nu se ține cont la împărțirea comunității de bunuri), celălalt soț poate cere judecătorului acordarea unei sume destinate a compensa pierderile mijloacelor de trai care urmează divorțului.

Aceste dispoziții sunt analizate în partea consacrată lichidării regimului matrimonial.

III. Lichidarea regimului matrimonial

1. Principalele regimuri matrimoniale

a) Regimul de drept comun

Regimul de drept comun este un regim al comunității diferite, deoarece efectele sale, limitate în timpul căsătoriei, apar atunci când aceasta încetează. Toate bunurile posedate de către soți în momentul căsătoriei și cumpărate de către ei ulterior constituie comunitatea de bunuri, care este împărțită la dizolvarea căsătoriei. Acest regim permite fiecăruia dintre soți să participe la câștigurile celuilalt. Drepturile netransmisibile (cum ar fi drepturile de autor sau drepturile personale de pensie) sunt excluse de la comunitatea de bunuri, numai dacă regulile care le guvernează sunt compatibile cu cele ale comunității de bunuri. În practică, dreptul la pensie pentru limită de vârstă de la instituții profesionale (case de pensii), nu poate fi împărțit, spre deosebire de dreptul obținut în urma plasamentelor financiare, problemă care suscită o dezbatere, în diferite țări, de mai mulți ani. În timpul căsătoriei, fiecare soț poate dispune de bunurile aduse în căsătorie și de cele dobândite în timpul căsătoriei, indiferent de modul lor de achiziție.

Libertatea de a dispune de propriul patrimoniu este totuși limitată prin lege astfel:

- o este interzisă reducerea comunității de bunuri într-o manieră care ar aduce prejudicii intereselor celuilalt soț;
- o un imobil din comunitatea de bunuri nu poate fi vândut sau ipotecat de unul dintre soți fără consimțământul celuilalt, dacă acesta reprezintă domiciliul familiei ori are legătură cu activitatea profesională a celuilalt soț;
- o bunurile mobile nu pot fi vândute ori puse în gaj fără acordul celuilalt soț, când acestea reprezintă mobilierul domiciliului comun, sunt ale copiilor ori au fost aduse de către celălalt soț ori au devenit instrumente de muncă indispensabile.

În același timp, soții răspund de datoriile lor față de creditori numai cu propriul lor patrimoniu.

b) Alte regimuri matrimoniale

Legea referitoare la consecințele juridice ale căsătoriei stabilește că, prin contractul de căsătorie, soții pot alege un alt regim matrimonial în afară de comunitatea de bunuri diferită. Legea oferă două posibilități:

- o un regim de separație completă;
- o un regim în care comunitatea de bunuri este diferită până la decesul unuia dintre soți, ceea ce, în practică, se traduce prin separarea bunurilor tot timpul cât cei doi soți trăiesc.

Legea prevede că regimul separației poate fi aplicat și numai pentru o parte a bunurilor sau pentru o anumită perioadă.

2. *Împărțirea bunurilor și drepturilor*

a. Comunitatea de bunuri diferită

Împărțirea comunității de bunuri poate fi rezultatul unui acord sau a unei decizii judiciare. În general, prima soluție este frecvent întâlnită. Atunci când nu se ajunge la un acord între părți, legea prevede rezolvarea situației pe cale judiciară.

După Legea privind împărțirea comunității de bunuri, fiecare dintre cei doi soți poate primi jumătate din valoarea netă din fiecare patrimoniu, după deducerea datoriilor.

Exista și o derogare de la această regulă generală, atunci când mariajul a fost de scurtă durată și nici o comunitate economică semnificativă nu a putut fi creată. În acest caz, patrimoniul poate fi împărțit după aceleași reguli care sunt folosite pentru anularea căsătoriei. În această ipoteză, fiecare primește bunurile pe care le-a adus la comunitatea de bunuri în momentul căsătoriei ori ulterior.

Unul dintre soți poate cere atribuirea a mai mult de jumătate din comunitatea de bunuri, pentru că aplicarea regulii generale nu-i permite obținerea mobilierului pentru menținerea căminului său. Anumite bunuri pot fi excluse de la partaj. În această categorie sunt incluse obiectele personale ale soților, în măsura în care valoarea lor nu este disproporționată în raport cu situația financiară a cuplului, și bunurile care sunt destinate uzului copiilor.

În plus, este posibilă obținerea unei compensații, atunci când soțul a girat cu propriul patrimoniu, într-un mod imprudent, reducând astfel într-o manieră importantă comunitatea de bunuri, ori când a utilizat resursele gospodăririi pentru mărirea drepturilor personale, care nu pot fi împărțite, ca de exemplu dreptul la pensie. În principiu, în momentul împărțirii, fiecare obține ceea ce a adus în comunitate. În momentul partajului este posibil ca un bun să fie atribuit unuia dintre soți. În cazul în care soții nu sunt de acord cu decizia, bunul poate fi vândut.

Atunci când ambii soți își doresc același bun, acesta revine, în general, celui care l-a adus în comunitatea de bunuri.

Principiul general poate fi ignorat în anumite situații speciale. Astfel:

- apartamentul familiei poate fi dat celui care nu l-a adus în comunitatea de bunuri, în măsura în care acest apartament constituie un element important pentru menținerea căminului său;
- aceleași reguli sunt aplicate și în cazul caselor de vacanță, mobilierului și altor bunuri mobile;
- întreprinderea (afacerea familiei) poate fi dată celui care o face să funcționeze;
- uneltele de muncă pot fi atribuite celui care le utilizează, în măsura în care neatribuirea lor generează pierderi considerabile în activitatea sa ulterioară.

Aplicarea acestor reguli poate duce la atribuirea mai multor bunuri unuia dintre soți. În acest caz, celălalt soț trebuie să primească despăgubiri eșalonate de către judecător.

Regimul separației de bunuri

În acest caz, în principiu, divorțul nu are nici o consecință asupra patrimoniului fiecărui soț. Cu toate acestea, Legea privind divorțul prevede că, atunci când circumstanțele și durata mariajului o justifică, judecătorul (ori comisia) poate decide ca unul dintre soți să atribuie celuilalt o parte din patrimoniul său, cu scopul ca divorțul să nu reprezinte un dezechilibru excesiv a situației celor doi soți. Această regulă poate fi aplicată și drepturilor personale netransmisibile, care, în principiu, nu sunt trecute în masa partajabilă. În teorie, în această categorie intră drepturile de pensie pentru limită de vârstă dobândite de la case de pensii. Jurisprudența nu și-a format încă un punct de vedere în această problemă, decizia fiind lăsată la aprecierea judecătorului.

IV. Atribuirea locuinței comune

1. Ambii soți sunt proprietarii locuinței comune

Legea privind împărțirea comunității de bunuri cuprinde mai multe dispoziții care permit soțului care are grijă de copii să păstreze locuința familiei. Acesta din urmă, în momentul lichidării comunității de bunuri, nu poate reveni soțului care a adus-o în comunitatea de bunuri atunci când salvarea căminului celuilalt soț o impune. În această ipoteză, legea prevede o decizie judiciară care cuprinde facilități de plată pentru cel care păstrează locuința.

Pe de altă parte, legea privind divorțul prevede că, atunci când partea unuia dintre soți din comunitatea de bunuri cuprinde un imobil care are mai multe apartamente și, dacă unul dintre aceste apartamente reprezintă locuința comună familiei, judecătorul poate obliga pe soțul care este singur proprietar să închirieze apartamentul fostului său soț. În acest caz, judecătorul determină condițiile contractului de închiriere.

2. Unul dintre soți este proprietarul locuinței comune

Conform Legii privind divorțul, dispozițiile menționate mai sus se aplică în aceeași măsură atunci când imobilul cuprinde locuința comună care aparține unuia dintre soți. Când unul dintre soți este proprietarul locuinței comune, aceasta îi revine.

3. Soții sunt locatari în locuința comună

Legea privind contractele de închiriere a locuințelor prevede că, dacă între soți nu se realizează un acord, o decizie judiciară ori administrativă trebuie să determine care dintre soți primește contractul. Legea prevede că, dacă activitatea profesională a unuia dintre soți este legată de un spațiu comercial, el are un drept de prioritate asupra spațiului și asupra locuinței din care acesta face parte.

În general, judecătorul atribuie contractul de închiriere în funcție de nevoile soților, fără a ține cont de titular. Cel care are în îngrijire copiii primește locuința în marea majoritate a cazurilor. Locatorul nu se poate opune transferului contractului după divorț.

Secțiunea a-III-a – Elveția

Prin Legea federală din 26 iunie 1998, au fost aduse modificări esențiale procedurii divorțului, procedură ce a fost reglementată în Codul civil încă din anul 1907. Această lege elimină noțiunea de greșeală și introduce divorțul prin acordul soților, precum și divorțul la cererea uneia dintre părți, concomitent cu separarea în fapt, pe o perioadă de cel puțin patru ani. Divorțul este pronunțat de către un judecător.

Ansamblul reglementărilor privind consecințele patrimoniale ale divorțului sunt cuprinse în Codul civil, unde sunt inserate dispoziții referitoare la pensia alimentară acordată copiilor sau soțului, la regimurile matrimoniale și la compensările privind drepturile de pensie.

1. Pensia de întreținere pentru copii

Pensia este reglementată în capitolul destinat efectelor filiației din Codul civil elvețian. Art. 276 din Codul civil arată că părinții trebuie să asigure întreținerea copiilor. Astfel, se menționează că “întreținerea este asigurată prin creșterea și educația copiilor ori, în situația când aceștia nu sunt în grija părinților, prin contribuții bănești”.

În acest sens, există două modalități de stabilire a pensiei datorate de către un părinte copilului său, denumită “contribuție de întreținere”: convenția de întreținere încheiată între copil și părintele debitor și, în lipsa unui acord, stabilirea pensiei de către un judecător pentru părintele ce nu are în grijă copiii.

Pensia alimentară trebuie să corespundă cu necesitățile minorului, precum și cu veniturile părinților.

Judecătorul are posibilitatea de a indexa pensia copiilor. El poate stabili un quantum variabil al acesteia, cu o tendință de creștere progresivă, în scopul satisfacerii necesităților minorilor.

1. Modalități de plată

Art. 285 din Codul civil prevede că pensia “trebuie vărsată în avans, la datele stabilite de către judecător”. În general, plățile sunt achitate prin rate lunare.

Legat de aceasta, art. 288 din Codul elvețian relevă că: “dacă interesele copilului o justifică, părțile pot conveni de a achita pensia printr-o singură indemnizație”. În acest caz, acordul soților trebuie aprobat de instanță, iar suma trebuie vărsată și administrată de o autoritate competentă, aflată sub control judecătoresc.

Art. 289 din Codul civil elvețian arată că pensiile alimentare datorate minorilor sunt achitate reprezentantului lor legal ori părintelui căruia i-au fost încredințați. Dacă copilul se află la vârsta majoratului, el însuși va primi pensia.

2. Modificare

Atunci când situația copilului ori a părintelui debitor s-a schimbat fundamental, se poate introduce o acțiune în justiție privind modificarea ori anularea plății pensiei. Acțiunea poate aparține tatălui, mamei, copilului însuși ori, în anumite cazuri, autorității tutelare.

3. Garanții de plată

Codul civil elvețian menționează că, în situația neplății pensiei, judecătorul poate da un aviz părintelui debitor. Dacă debitorul nu plătește, judecătorul poate institui sechestrul asigurator asupra bunurilor, cu scopul de a obține plata pensiei pe viitor.

De asemenea, art. 290 din Codul civil obligă cantoanele la organizarea unui sistem de asistență gratuită, în vederea recuperării pensiilor alimentare datorate minorilor de către părinții acestora.

Astfel, în toate unitățile administrative elvețiene a fost introdus un sistem de plată în avans a pensiilor alimentare.

4. Durata

Art. 277-1 precizează că obligația de întreținere din partea părinților se menține până la vârsta majoratului copiilor, stabilită la 18 ani. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că acordarea pensiei de întreținere are legătură cu situația economică și cu relațiile dintre părinți și copiii lor.

2. Prestații compensatorii acordate unuia dintre soți

Potrivit Legii din 26 iunie 1998 referitoare la modificarea procedurii divorțului, soții pot încheia de comun acord o convenție, aprobată de judecător, asupra efectelor divorțului, în care reglementează plata unei pensii alimentare, cuantumul și durata acesteia.

În noua lege care reglementează divorțul nu este consacrat principiul acordării unei pensii alimentare unuia dintre soți. Totuși, se arată criteriile care stau la baza acordării de către judecător a unei pensii alimentare, și anume: durata căsătoriei, nivelul de viață al soților, vârsta, starea de sănătate, calificarea profesională a soților, durata contribuției soților la întreținerea copiilor.

Art. 125 alin. 3 din Codul civil elvețian permite judecătorului să decidă alocarea sau refuzarea pensiei. Articolul enumeră trei cazuri în care nu se acordă pensie:

1. soțul creditor al obligației nu și-a respectat îndatoririle părintești;
2. soțul creditor și-a provocat deliberat starea de necesitate în care se află;
3. soțul creditor a comis o infracțiune gravă contra debitorului.

Cuantumul pensiei trebuie să permită o întreținere decentă a soțului creditor al obligației de plată.

Acest cuantum este stabilit de instanță și se bazează pe compararea bugetelor celor doi soți. Există posibilitatea din partea judecătorului de a indexa pensia în funcție de costurile social-economice.

1. Modalități de plată

Art. 126 din Codul elvețian arată că judecătorul poate dispune ca pensia de întreținere să fie achitată sub forma unei rente sau prin constituirea unui capital.

În general, pensia de întreținere se concretizează într-o contribuție bănească periodică.

2. Modificare

În condițiile schimbării stării materiale a creditorului sau debitorului obligației, instanța poate micșora, anula ori suspenda plata rentei pe o durată determinată.

În acest sens, trebuie avute în vedere două cazuri speciale, generate de îmbunătățirea situației materiale a debitorului. Astfel, creditorul poate cere modificarea rentei, în cazul creșterii veniturilor debitorului, sau în cazul imposibilității stabilirii unei rente convenabile în timpul divorțului, creditorul poate cere acordarea unei rente majorată într-o perioadă de timp de până la cinci ani de la pronunțarea divorțului.

3. Garanții de plată

Art. 131 din Codul civil prevede faptul că judecătorul poate dispune reținerea din salariul debitorului a sumelor necesare pentru plata pensiei de întreținere. De asemenea, unitățile administrative elvețiene au introdus în legislația proprie dispoziții referitoare la formarea unui sistem pentru plata în avans a acestor pensii. Un exemplu în acest sens este legea aplicabilă în cantonul Geneva, ce prevede înființarea unui serviciu administrativ cu rolul de a urmări achitarea în avans și recuperarea pensiilor de întreținere.

4. Durata

Art. 130 din noul Cod civil elvețian relevă că obligația de plată a pensiei încetează numai în cazul decesului unuia dintre soți ori în situația recăsătoririi creditorului obligației.

Principalele regimuri matrimoniale:

a) Regimul de drept comun

Art. 196 din Codul civil stabilește diferitele categorii de bunuri, bunurile proprii și bunurile dobândite de fiecare soț. Art. 197 definește bunurile dobândite ca bunuri achiziționate cu titlu oneros în timpul căsătoriei.

În art. 198 din același Cod elvețian, se precizează care sunt bunurile proprii, și anume: cele deținute de soț la momentul căsătoriei, cele moștenite sau cele obținute prin donație în timpul căsătoriei. Fiecare dintre soți are dreptul de administrare și de a dispune liber de aceste bunuri.

b) Alte regimuri matrimoniale

Separația de bunuri poate rezulta dintr-o convenție la căsătorie, dar poate fi stabilită prin lege sau de către judecător, în anumite împrejurări. Acest regim este reglementat prin art. 247-251 din Codul civil, articole ce subliniază distincția între bunurile soțului și cele ale soției.

În capitolul III al Codului se face referire la regimul comunității de bunuri ce prezintă trei forme: comunitatea de bunuri universale, comunitatea redusă numai asupra bunurilor dobândite în timpul căsătoriei, comunitatea asupra unor bunuri determinate.

Diferențierea între aceste tipuri de comunități de bunuri se realizează prin cantitatea mai mare sau mai mică de bunuri comune care este prevăzută în convenția soților. În cadrul regimului comunității de bunuri, fiecare soț poate dispune de bunurile comune, cu specificarea că este necesar consimțământul celuilalt soț.

3. Partajul bunurilor

a) Regimul de drept comun

Regimul participării la bunurile dobândite ia sfârșit în momentul divorțului. Fiecare soț își recapătă bunurile proprii și are dreptul la o parte din bunurile dobândite de celălalt soț.

Art. 215 din Codul civil prevede că fiecare soț are dreptul la jumătate din beneficiile celuilalt. Astfel, profiturile obținute de fiecare soț sunt cumulate iar suma totală este împărțită în mod egal între foștii soți.

b) Alte regimuri matrimoniale

În regimul separării de bunuri, divorțul nu are nici o consecință asupra patrimoniului celor doi soți. La pronunțarea divorțului, fiecare soț își păstrează bunurile proprii.

Regimul comunității de bunuri este desființat în momentul divorțului iar bunurile comune împărțite în mod egal între soți.

Pentru cazul particular al compensării drepturilor de pensie, noile dispoziții ale Codului civil instituie un sistem de partajare a drepturilor dobândite în timpul căsătoriei, în ceea ce privește asigurările profesionale, independent de regimul matrimonial și de cauzele divorțului.

Art. 123 din noul Cod civil relevă că un soț poate renunța în întregime sau în parte la drepturile sale privind prima de asigurare a celuilalt soț, cu condiția să beneficieze de o asigurare pentru pensionare și invaliditate echivalentă, care să fie verificată din oficiu de către judecătorul cauzei.

Legat de aceasta, judecătorul poate să se opună la aceasta, având în vedere rațiuni de echitate privind lichidarea regimului matrimonial sau situația economică a soților după divorț.

5. Atribuirea locuinței după divorț

a) Ambii soți sunt proprietarii locuinței comune

Dacă soții sunt coproprietari ai locuinței, atribuirea imobilului este reglementată de prevederile referitoare la desființarea regimului matrimonial.

În majoritatea situațiilor, judecătorul dispune vânzarea apartamentului.

b) Unul dintre soți este proprietarul locuinței comune

Articolul 121 din Codul civil elvețian prevede că, atunci când existența copiilor ori alte motive importante o justifică, judecătorul poate acorda unuia dintre soți un drept de abitație, pe o durată determinată, asupra locuinței

aparținând celuilalt soț, în schimbul unei indemnizații echitabile sau a unei reduceri a pensiei de întreținere.

c) Soții sunt chiriași în cadrul locuinței comune

Același art. 121 Cod civil arată că judecătorul poate atribui contractul de închiriere unuia dintre soți. În acest caz, soțul care nu mai este cotitular al contractului de închiriere răspunde solidar până la expirarea contractului sau până la un termen stabilit în contract.

Secțiunea a- IV-a – Franța

Prin Legea nr. 75-617/11 iulie 1975, au fost modificate condițiile și consecințele divorțului pronunțat de judecător. Regulile privind consecințele patrimoniale ale divorțului se regăsesc în Codul civil, unde sunt prezentate prevederile aplicabile pensiei alimentare pentru copii, compensațiilor ori pensiei acordate unuia dintre soți, atribuirii locuinței și desființării principalelor regimuri matrimoniale.

A. Pensia de întreținere pentru copii

Părintele care nu are în întreținere ori care nu locuiește împreună cu copiii săi are obligația de a contribui material la creșterea și educarea acestora. Art. 293 din Codul civil francez explică în ce constă această obligație: “această contribuție constă într-o pensie alimentară acordată, după caz, părintelui care are în îngrijire sau locuiește permanent împreună cu copiii săi, sau persoanei căreia i-au fost încredințați copiii după divorțul soților”.

1. Stabilire

Cuantumul pensiei de întreținere este fixat de către judecător sau, în caz de divorț la cererea ambilor soți, prin convenția acestora, supusă hotărârii unui magistrat. Acest cuantum depinde de necesitățile copiilor, care variază în funcție de vârstă, de nivelul de viață avut înainte de divorțul părinților și de resursele financiare ale acestora. În unele cazuri poate fi indexat.

2. Modalități de plată

Regula generală este ca plata pensiei să se realizeze prin achitarea lunară a unei sume de bani. Cu excepția acordului soților, pensia este acordată și atunci când părintele debitor își găzduiește copiii în perioada vacanțelor.

Art. 294 din Codul civil îi acordă posibilitatea soțului debitor de a vărsa o sumă de bani în contul unui organism acreditat, care este obligat, în schimb, să plătească copiilor o rentă indexată sau să cedeze în proprietatea copiilor anumite bunuri producătoare de beneficii (de exemplu, valori mobiliare ori imobile) ori uzufructul unor asemenea bunuri.

Dacă suma acordată este insuficientă în raport cu necesitățile copilului, celălalt părinte poate solicita o suplimentare, sub forma unei pensii alimentare.

3. Modificare

O modificare poate fi solicitată judecătorului responsabil cu probleme matrimoniale, de către soțul debitor ori soțul creditor, cu condiția apariției unor fapte notabile, precum: creșterea necesităților copiilor, deteriorarea situației economice a debitorului, afară de cazul când acesta și-a provocat insolvabilitatea.

4. Garanții de plată

În mod preventiv, judecătorul poate lua anumite măsuri pentru garantarea plății sumelor datorate: înscrierea unei ipoteци asupra bunurilor imobile ale debitorului, plata unei cauțiuni ori reținerea sumelor direct din salariul debitorului.

5. Durata

În principiu, pensia încetează a fi acordată, odată cu ajungerea la majorat a copilului sau când acesta nu mai este în îngrijirea efectivă a părintelui căruia i-a fost încredințat.

Cu toate acestea, obligația de plată a pensiei poate fi menținută după ajungerea la majorat a copiilor, în următoarele situații:

- urmarea unor studii care au “un caracter serios sau rezonabil”;
- efectuarea serviciului militar;
- existența unei maladii, handicap sau a unor grave deficiențe de natură psihologică;
- perioada de căutare a unei activități de natură să-i asigure o reală independență financiară.

Prestații bănești acordate unuia dintre soți

În raport cu motivele de divorț, soțul divorțat poate obține o pensie alimentară sau o prestație compensatorie. De altfel, în anumite împrejurări, soțul poate primi, conform art. 280-1 din Codul civil, o indemnizație cu titlu excepțional. De asemenea, el poate solicita, în urma divorțului, acordarea de daune-interese, precum și o indemnizație pentru îmbogățirea fără o justă cauză a celuilalt soț.

B. Pensia alimentară

Dacă divorțul este pronunțat pe motivul imposibilității continuării traiului în comun, art. 281 din Codul civil prevede menținerea obligației de asistență în favoarea soțului căruia i s-a cerut divorțul. Obligația de sprijin constă în acordarea unei pensii alimentare ce permite acestuia menținerea unui nivel de viață echivalent cu cel al celuilalt soț.

Soțul debitor trebuie, în baza obligației de plată, să achite cotizațiile și asigurările contractate de fostul soț, în situația când acesta nu desfășoară o activitate profesională.

De reținut că pensia alimentară nu poate fi cumulată cu o prestație compensatorie.

1. Stabilire

Cuquantumul pensiei alimentare este fixat de către judecător, în funcție de necesitățile și veniturile soților.

În cazul unui divorț ce are ca motiv pierderea facultăților mentale ale unuia din soți, pensia trebuie să acopere toate cheltuielile necesare tratării soțului bolnav.

Dacă pensia este acordată sub formă de rentă, judecătorul cauzei poate dispune, din oficiu, o indexare a acesteia, fapt ce nu anulează dreptului soțului în cauză de a cere o modificare a pensiei pentru situații noi.

2. Modalități de plată

Plata pensiei se efectuează sub forma unui vărsământ lunar în contul soțului îndreptățit la aceasta. De asemenea, pensia poate consta într-o rentă, uzufructul asupra unor bunuri sau beneficii vărsate în contul soțului creditor.

3. Modificare

În art. 282 din Codul civil se arată că modificarea pensiei alimentare se face în funcție de veniturile și necesitățile fiecărui soț.

4. Garanții de plată

Dispozițiile art. 239 din Codul civil obligă soțul care a intentat divorțul, pe motivul imposibilității continuării vieții în comun, de a preciza mijloacele prin care își va executa obligațiile referitoare la fostul soț și copiii săi.

5. Durata

Pensia alimentară încetează a mai fi plătită în cazul în care soțul beneficiar încheie o nouă căsătorie ori se află în concubinaj.

Această pensie nu este sistată în cazul decesului debitorului, obligația de plată fiind preluată de moștenitorii defunctului.

C. Prestația compensatorie

În cazul în care divorțul este solicitat în baza unui alt motiv decât cel al imposibilității traiului în comun, art. 270 din Codul civil prevede că unul din soți poate cere celuilalt plata unei sume compensatorii menită a acoperi disproporția financiară pe care divorțul a creat-o în viața soților.

Soțul din vina căruia a fost pronunțat divorțul nu are dreptul la o prestație compensatorie.

1. Stabilire

Această prestație cu titlu de compensație este stabilită în funcție de necesitățile soțului creditor și de resursele bănești ale soțului debitor, ținând cont de situația din momentul divorțului și de evoluția acesteia într-un viitor previzibil.

În acest scop, judecătorul investit cu soluționarea cauzei trebuie să aibă în vedere următoarele criterii:

- vârsta și starea de sănătate a soților;
- timpul consacrat sau pe care îl vor acorda educației copiilor;
- calificările profesionale;
- disponibilitatea pentru noi angajamente profesionale;
- pierderea eventualelor lor drepturi în materie de pensie;
- patrimoniul lor după desființarea regimului matrimonial.

Dacă prestația compensatorie este achitată sub forma unei rente, ea este indexată în același fel ca și pensia alimentară. Ea poate fi fixată uniform pentru toată perioada sau poate varia în funcție de resurse și necesități.

2. Modalități de plată

Suma compensatorie este concretizată sub forma unui capital care poate fi constituit astfel: plata unor sume de bani, uzufructul unor bunuri determinate, beneficii obținute de pe urma unor investiții făcute de soțul debitor. Dacă acest capital nu este suficient, prestația poate fi vărsată sub formă de rentă. Regimul fiscal aplicabil în situația plății unei rente favorizează acest mod de plată față de constituirea unui capital (aceste sume sunt deductibile din veniturile debitorului).

3. Modificare

Prestația compensatorie are un caracter forfetar. În principiu, ea nu este supusă modificărilor, nici chiar în situația schimbărilor survenite ulterior în resursele sau necesitățile soților. În mod special, se poate modifica cuantumul acesteia, dacă în lipsa revizuirii apar consecințe de o gravitate excepțională pentru soțul care o invocă.

4. Garanții de plată

Pentru garantarea plății rentei, judecătorul poate impune soțului debitor constituirea unui gaj sau acordarea unei garanții.

5. Durata

Renta poate fi viageră sau temporară.

Prestația compensatorie acordată sub forma unei rente viagere nu este desființată în cazul decesului soțului debitor, ci revine moștenitorilor defunctului, care au posibilitatea de a cere modificarea ei.

6. Indemnizația excepțională acordată în baza art. 280-1, alin. 2 din Codul civil francez

Acest tip de indemnizație, acordat pe considerentul echității, poate fi solicitat soțului vinovat de divorț, în măsura în care celălalt soț a contribuit la cheltuielile familiale, precum și la bunăstarea materială a cuplului.

Cuquantumul acestei indemnizații este stabilit în funcție de durata conviețuirii în comun și de aportul avut la evoluția profesională a celuilalt soț.

În lipsa acordului părților, indemnizația nu poate fi achitată decât sub forma unor sume de bani.

7. Daune – interese

În condițiile în care divorțul a fost pronunțat din vina exclusivă a unuia dintre soți, art. 266 din Codul civil prevede posibilitatea celuilalt soț de a cere daune-interese pentru repararea prejudiciului material sau moral cauzat de desfacerea căsătoriei.

Pot fi acordate daune-interese, chiar dacă cel ce le solicită beneficiază de pensie alimentară sau prestație compensatorie.

Indemnizația poate fi achitată sub forma unei rente, constituire de capital, atribuire a unui uzufruct sau cedarea proprietății asupra unui bun determinat. Dacă este vorba de o rentă, aceasta poate fi indexată.

D. Desființarea regimurilor matrimoniale

Principalele regimuri matrimoniale:

a) Regimul de drept comun

Regimul legal al comunității de bunuri a fost reglementat prin Legea din 13 iulie 1965 și este definit prin art. 1401 din Codul civil. Se face distincție între bunurile proprii ale soților dinainte de căsătorie, cele primite cu titlu de donație sau cele moștenite și patrimoniul comun, format din bunurile dobândite de soți, împreună ori separat, cât timp a durat căsătoria.

Fiecare soț poate administra și dispune de bunurile comune. Există o excepție, în cazul când soții donează un bun comun pentru care este necesar consimțământul ambilor.

b) Alte regimuri matrimoniale

Participarea la bunurile dobândite este reglementată de art. 1569 din Codul civil și funcționează pe principiul separației de bunuri pe durata căsătoriei, fiecare soț având puterea de a dispune de patrimoniul personal.

De asemenea, există o excepție cu privire la cedarea unui bun cu titlu gratuit, operațiune ce necesită și acordul celuilalt soț.

Separația de bunuri este definită de art. 1536 din Codul civil francez, care arată că fiecare soț are dreptul de a administra, de a se bucura și de a dispune în mod liber de toate bunurile personale.

Partajul bunurilor

a) Regimul de drept comun

După divorț, comunitatea de bunuri este dizolvată și lichidată. Bunurile comune sunt evaluate la data partajului. Activul existent este împărțit în mod egal între cei doi soți. Partajul poate fi făcut în natură (prin atribuirea de loturi) sau în numerar. În cazul unor neînțelegeri între soți, bunurile pot fi vândute iar prețul obținut este împărțit între ei.

b) Regimul participării la bunurile dobândite

În momentul desfacerii căsătoriei, fiecare soț are dreptul de a participa la jumătate din bunurile celuilalt soț.

În principiu, fiecare soț beneficiază de jumătate din bunurile celuilalt, dar în convenția matrimonială poate fi stabilită o proporție de participare diferită.

c) Separația de bunuri

Divorțul nu prezintă nici o consecință patrimonială asupra foștilor soți. Se prevede faptul că anumite sume sunt rambursate unuia dintre soți, după ce are loc o evaluare a celor două patrimonii separate. Eventual, se recurge la o împărțire a bunurilor indivize.

E. Atribuirea locuinței după divorț

1. Soții sunt proprietarii locuinței

În acest caz, locuința aparținând ambilor soți este atribuită unuia dintre ei, vândută, ori se menține starea de indiviziune.

Dacă locuința este atribuită unuia din soți, celălalt primește în compensație bunuri egale ca valoare sau o sultă. În marea majoritate a cazurilor, locuința este vândută iar prețul obținut este împărțit între soți.

În situația în care locuința rămâne în indiviziune, pe o perioadă de cinci ani sau mai mult, soțul care o ocupă trebuie să plătească celuilalt o indemnizație de ocupare.

De asemenea, soțul care beneficiază de o prestație compensatorie poate obține, în contul executării acestei prestații, fie uzufructul asupra locuinței, fie proprietatea ei.

2. Unul dintre soți este proprietarul locuinței

Art. 285-1 din Codul civil dă posibilitatea judecătorului de a-l obliga pe soțul neproprietar la plata unei chirii soțului proprietar.

Această chirie poate fi acceptată de soțul neproprietar în următoarele cazuri: dacă i s-a încredințat îngrijirea copiilor, iar perioada de plată a chiriei este determinată de către judecător și nu durează decât până la majoratul celui mai mic dintre copii; în cazul unui divorț datorat imposibilității conviețuirii, durata plății chiriei nu poate depăși o perioadă de nouă ani, cu excepția unei noi hotărâri judecătorești.

Judecătorul poate anula chiria, dacă apar noi evenimente, precum: întreținerea copiilor a fost încredințată soțului proprietar, recăsătoria, neîndeplinirea obligațiilor părintești ale soțului locatar.

3. Soții au calitatea de chiriași ai imobilului

Ambii soți sunt considerați chiriași ai apartamentului, chiar dacă numai unul dintre ei a încheiat contractul de închiriere înainte sau în timpul căsătoriei.

Art. 1751 prevede, în caz de divorț, atribuirea contractului de închiriere unuia dintre soți, în considerarea unor interese sociale și familiale în cauză, sub rezerva unei recompense acordate celuilalt soț.

În general, locuința este atribuită soțului care are în grijă copiii sau celui care a câștigat procesul de divorț.

Secțiunea V – Germania

Legea privind reforma dreptului căsătoriei și al familiei din 14 iunie 1976 a introdus nereușita căsătoriei ca unic motiv al divorțului. Divorțul este pronunțat de către judecător. O mare parte a regulilor privitoare la consecințele patrimoniale ale divorțului se găsesc în Codul civil german, acesta conținând dispoziții referitoare la pensia alimentară cuvenită copiilor și fostului soț, regimurile matrimoniale și compensația pentru drepturile de pensie.

Reglementările din Codul civil sunt completate de:

- o Legea privind “avansul de întreținere” din 29 iulie 1979, care stabilește în ce condiții părintele divorțat care are în grijă copilul poate obține un avans lunar din pensia alimentară ce urmează să o primească;
- o Ordonanța din 21 octombrie 1944 care determină statutul locuinței conjugale și a mobilei din aceasta.

I. Pensia de întreținere pentru copii

1. Stabilirea

Codul civil, în partea sa consacrată divorțului, nu reglementează consecințele acestuia cu privire la copii.

Această problemă este reglementată de prevederile generale din Codul civil cu privire la obligațiile alimentare între părinți. Aceste dispoziții nu se aplică numai în cazul copiilor, ci tuturor membrilor familiei pe linie directă care nu sunt în măsură să se întrețină.

Codul civil reglementează că părinții sunt obligați să asigure întreținerea copiilor lor. Obligațiile alimentare nu dispar chiar dacă există un alt susținător, de exemplu un bunic, ori dacă copilul își poate avea singur de grijă, prin folosirea propriului capital.

După divorț, unul dintre părinți are grijă de copil, executând în natură obligația sa, locuind împreună, iar celălalt părinte plătește o pensie care acoperă toate nevoile copilului, inclusiv costurile educației și ale formării profesionale a acestuia.

În lipsa acordului între părinți, suma care reprezintă pensia este fixată de către tribunal, în funcție de nevoile copilului și de capacitatea financiară a debitorului pensiei.

Codul civil nu conține nici o dispoziție care să permită calcularea cuantumului pensiei de întreținere a copiilor. În urma practicii jurisprudențiale, anumite tribunale au stabilit tabele care indică sumele lunare ale pensiei copilului, în funcție de vârsta acestuia și de veniturile nete ale debitorilor.

Veniturile din aceste tabele au o valoare consultativă pentru judecător, care trebuie să țină cont de particularitățile fiecărui caz.

Art. 1612 din Codul civil, introdus prin Legea din 1998 privind întreținerea copilului, dispune că, copilul minor (în practică reprezentatul său legal) poate cere ca suma care reprezintă pensia să exprime un procentaj din valoarea de referință fixată pe cale de ordonanță. Ministerul de Justiție german a elaborat în 1998 primul barem privind aceste sume, care a fost modificat în 1999. Cuantumul acestor sume variază între 324 DM și 510 DM lunar, în funcție de vârsta copilului și landul de domiciliu (în Vestul sau Estul Germaniei).

Aceste sume sunt revăzute la doi ani, pentru a ține cont de evoluția salariilor nete, antrenând o revizuire automată a pensiilor.

2. Modalități de plată

În principiu, pensia se achită lunar, la începutul lunii.

Art. 1612-1 prevede posibilitatea ca debitorul să ceară modificarea plății obligației sale alimentare, atunci când există motive întemeiate.

În același timp, Codul civil prevede că, pentru a face față unor nevoi neprevăzute, creditorul poate cere debitorului plata unor sume mai mari, în mod excepțional.

3. Modificarea

Pentru că dreptul la pensie este stabilit printr-o hotărâre, printr-un acord judiciar sau printr-un act notarial care are forță executorie, suma reprezentând pensia poate fi modificată printr-o acțiune în justiție, care se bazează pe modificarea substanțială a situației avute în vedere în momentul stabilirii inițiale sau printr-un acord între părinți.

4. Garanții de plată

Legea privind “avansul de întreținere” din 23 iulie 1979, modificată în 1994 și apoi în 1998, prevede un ajutor excepțional pentru părintele divorțat care crește singur un copil în vârstă de mai puțin de 12 ani, care nu primește sau care primește în mod neregulat pensia datorată de celălalt părinte.

Părintele în cauză poate cere administrației competente a landului acordarea unei prestații specifice - “avans de întreținere” -, care este plătit timp de maxim 72 de luni până copilul împlinește vârsta de 12 ani. Avansul este calculat ca reprezentând o parte din valoarea de referință fixată prin ordonanță de către Ministerul de Justiție, din care se reține jumătate din alocația familială primită pentru primul copil (în valoare de 125 DM în prezent). În situația în care se aplică această măsură, landul se subrogă în drepturile creditorului până la acoperirea sumelor plătite.

5. Durata

După 1 iulie 1998, art. 1603 din Codul civil german dispune că majorii necăsătoriți au aceleași drepturi la pensie ca și minorii, în măsura în care își continuă studiile și locuiesc cu unul dintre părinți. Obligația de întreținere a părinților cu privire la copil ia sfârșit numai când acesta și-a încheiat studiile.

Părinții au datoria de a finanța formarea școlară sau profesională a copilului, adaptată posibilităților lor financiare, care să corespundă înclinațiilor, capacităților și posibilităților acestuia.

În timpul studiilor, copilul nu poate fi constrâns să lucreze. În același timp, el trebuie să desfășoare activitatea școlară fără întreruperi și întârzieri, iar finanțarea unei a doua calificări profesionale nu este posibilă, decât dacă se justifică din rațiuni independente de voința copilului (de exemplu, boala).

1. Prestații compensatorii acordate unuia dintre soți

Codul civil prevede plata unei pensii alimentare în favoarea unuia dintre soți numai în situația în care acesta se află într-o situație financiară precară după divorț.

1. Stabilirea

Art. 1585 din Codul civil prevede că, în caz de divorț, foștii soți pot încheia o înțelegere între ei cu privire la obligația de întreținere, la pensia

alimentară. Conținutul acordului (suma, durata și modalitățile de plată) sunt lăsate la libera apreciere a părților.

Dacă soții nu ajung la un acord, judecătorul decide dacă soțul care a făcut cererea are dreptul la pensie alimentară, determinând suma și durata plății.

Pensia alimentară constituie, într-adevăr, un drept, dacă veniturile ori patrimoniul unuia dintre soți nu-i permit acestuia să aibă grijă de propriile nevoi, deoarece art. 1569 din Codul civil dispune că, “dacă după divorț unul dintre soți nu-și poate asigura propria întreținere, acesta dispune împotriva celuilalt soț de o creanță alimentară, în anumite condiții. Codul civil obligă pe soțul care solicită pensia alimentară să-și utilizeze propriul capital înainte de a formula cererea, afară de cazul în care slujba sa ar fi nerentabilă din punct de vedere economic și inechitabilă în comparație cu situația financiară a fiecăruia dintre cele două părți”.

În plus, art. 1570 prevede că: “soțul divorțat are dreptul la o pensie alimentară atâta timp și în măsura în care nu poate desfășura nici o activitate profesională, dorind să se ocupe de copilul comun și să vegheze la educația sa”.

Codul civil prevede că soțul divorțat are dreptul la o pensie alimentară dacă nu poate desfășura o activitate profesională din cauza vârstei sale, din cauza stării de sănătate ori dacă trebuie să reînceapă formarea școlară sau profesională întreruptă din cauza căsătoriei. De asemenea, el are dreptul la o pensie alimentară și în cazul în care nu-și poate găsi după divorț o activitate profesională conformă cu pregătirea sau cu capacitatea sa, cu vârsta sa, cu starea de sănătate, cât și potrivită cu nivelul de trai al soților dinainte de divorț.

Alături de criteriile obiective care justifică plata pensiei alimentare, art. 1576 și 1579 din Codul civil prevăd “cauze pozitive de echitate” și, respectiv, “cauze negative de echitate”, care permit judecătorului să aprecieze situația în funcție de circumstanțele concrete.

Astfel, dacă mariajul a durat o perioadă scurtă de timp (doi ani, conform jurisprudenței) ori dacă cel care solicită pensia se face vinovat de un comportament condamnabil (delicvență, nerespectarea obligațiilor sale familiale etc.), astfel de cauze pot conduce la refuzul acordării pensiei alimentare.

Conform Codului civil, pensia alimentară trebuie să acopere nevoile soțului care a cerut-o și, în anumite cazuri, să acopere costurile unei asigurări de sănătate, a formării profesionale ori a unei asigurări pentru bătrânețe. Pensia depinde de capacitatea financiară a debitorului, având în vedere că propria lui subzistență trebuie să fie asigurată în egală măsură.

Legea nu reglementează cu exactitate modalitatea de calcul a cuantumului pensiei. Anumite jurisdicții au elaborat linii directe, care au valoare orientativă, aplicându-se venitului net lunar al debitorului un procentaj variabil între 40% și 50%.

2. Modalități de plată

În lipsa unui acord între părți, art. 1585 din Codul civil prevede că plata pensiei alimentare se face lunar, la începutul lunii. În cazuri excepționale, pentru motive serioase, creditorul poate obține efectuarea plății prin intermediul unui vărsământ de capital, dacă aceasta nu constituie un impediment pentru debitor.

3. Modificarea

Pentru că dreptul la pensie este stabilit printr-o hotărâre, printr-un acord judiciar ori printr-un act notarial care are forță executorie, suma poate fi modificată de comun acord sau printr-o acțiune în justiție. În acest din urmă caz, cererea de modificare se bazează pe o schimbare substanțială a elementelor avute în vedere în momentul calculării pensiei.

4. Garanții de plată

Dacă soțul se sustrage obligației sale de a plăti pensia alimentară și astfel pune în pericol nevoile fostului soț, el este pus sub urmărire penală. Dacă statul plătește un ajutor social beneficiarului pensiei, se subrogă în drepturi acestuia, până la acoperirea sumei.

5. Durata

După divorț, în principiu, soții sunt obligați să-și asigure singuri propriile nevoi. Din această cauză, Legea din 20 februarie 1986 a permis judecătorului limitarea în timp a pensiei alimentare ori diminuarea sa în etape succesive.

De altfel, obligația alimentară ia sfârșit în momentul recăsătoririi soțului beneficiar ori în caz de renunțare valabilă a creanței alimentare. În schimb, această obligație nu se stinge în cazul decesului debitorului, ea fiind transmisă moștenitorilor acestuia.

2. Lichidarea regimului matrimonial

Principalele regimuri matrimoniale

a) Regimul de drept comun este cel al comunității diferențiate de bunuri, reglementat de art. 1363 și următoarele din Codul civil.

Acest regim funcționează ca o separație de bunuri pe tot timpul căsătoriei. Patrimoniul soțului și al soției nu devine patrimoniu comun al soților, la fel și bunurile cumpărate de unul sau altul în timpul căsătoriei.

În timpul căsătoriei, fiecare dintre soți își administrează și dispune liber de patrimoniul său, sub rezerva limitelor prevăzute de art. 1365 și 1369 din Codul civil. Astfel, unul dintre soți nu poate, fără consimțământul celuilalt:

- să încheie acte de dispoziție asupra totalității de bunuri;
- să dispună sau să înstrăineze mobila din domiciliul conjugal.

b) Alte regimuri matrimoniale

Separarea bunurilor

Regimul separării bunurilor este reglementat de art. 1414 din Codul civil, care dispune că, “dacă soții nu adoptă regimul legal sau renunță la el, li se aplică regimul separării bunurilor, cu excepția cazurilor în care în contractul de căsătorie sunt prevăzute alte dispoziții”.

În acest regim există numai bunuri proprii ale soțului și bunuri proprii ale soției, fiecare având liberă administrare și liberă dispoziție asupra lor. În același timp, fiecare soț este răspunzător de propriile datorii.

Comunitatea de bunuri

Art. 1415 și următoarele din Codul civil reglementează regimul comunității de bunuri. Acest regim se aplică diferențiat, în funcție de dorința soților. Astfel, putem distinge mai multe situații:

- o patrimoniul comun, care se constituie din bunurile pe care soții le posedă în momentul căsătoriei și din cele cumpărate în timpul căsătoriei;
- o patrimoniul propriu al fiecărui soț, care este compus din drepturi netransmisibile (uzufruct, o creanță insesizabilă ori un drept de reparare a unui prejudiciu moral);
- o patrimoniul rezervat fiecărui soț, format din bunurile expres excluse din comunitatea de bunuri prin contractul de căsătorie ori de către autorul unei liberalități.

Dacă nu sunt prevăzute alte aranjamente în contractul de căsătorie, soții administrează în comun bunurile comune. În principiu, ei nu pot dispune de bunurile comune decât împreună.

Împărțirea bunurilor și a drepturilor

a) Regimul de drept comun.

După divorț, regimul matrimonial este desfăcut și ia sfârșit. Codul civil prevede o creanță de participare la profit a soțului al cărui patrimoniu a crescut mai puțin în timpul căsătoriei. În prealabil, se calculează valoarea inițială și cea finală a patrimoniului, scăzându-se datoriile, determinându-se creșterea realizată de patrimoniul fiecărui soț.

Art. 1378 din Codul civil dispune că “dacă cuantumul plus-valorii realizate de către un soț depășește pe cea realizată de celălalt, primul este obligat să plătească celui alt jumătate din diferență”, cu titlu de împărțire egală.

Astfel, este prevăzută o repartizare egală a plus-valorilor între soții divorțați. Dar soții pot conveni o altă modalitate de calcul. Acest acord trebuie să fie realizat sub forma unui act notarial ori înregistrat la tribunal.

Art. 1381 din Codul civil prevede că “debitorul se poate opune plății creanței de participare la mărirea patrimoniului, dacă aceasta este deosebit de inechitabilă în raport cu circumstanțele cauzei, citând cu titlu de exemplu,

neîndeplinirea obligațiilor pecuniare rezultate din căsătorie, de către creditor cât timp a durat mariajul”.

b) Alte regimuri matrimoniale

Separarea bunurilor

În principiu, divorțul nu are nici o consecință asupra patrimoniului fiecăruia dintre soți. În momentul divorțului, fiecare își păstrează bunurile proprii.

Comunitatea de bunuri

Regimul comunității de bunuri ia sfârșit în același moment cu pronunțarea divorțului. Fiecare soț păstrează bunurile proprii și bunurile rezervate lor. Masa comună, rămasă după plata datoriilor comune, este împărțită în mod egal între soți, afară de cazul când în contractul de căsătorie se prevede o altă repartizare. Art. 1478 din Codul civil reglementează că fiecare soț poate cere restituirea valorii aportului său. De asemenea, el poate primi bunurile care sunt destinate exclusiv uzului personal.

c) Cazul particular de compensare a drepturilor de pensie pentru limită de vârstă.

Pentru a ține cont de faptul că unul dintre soți nu a putut desfășura o activitate profesională ori a desfășurat o activitate profesională mai puțin bine plătită decât a soțului său, în special din cauza administrării gospodăriei ori a educării copiilor, Legea din 14 iunie 1976 a reformat dreptul căsătoriei și al familiei, instaurând compensarea drepturilor de pensie pentru limită de vârstă ori de invaliditate dobândite în timpul căsătoriei. Această măsură viza ameliorarea situației financiare a soției divorțate ajunsă la vârsta pensionării.

Dispozițiile inițiale au fost completate de două legi, în 1983 și în 1986, și figurează în Codul civil la art. 1587 și următoarele.

În procedura divorțului este prevăzut că judecătorul hotărăște, din oficiu, asupra compensării drepturilor de pensie, pentru limită de vârstă sau pentru invaliditate, independent de pensia alimentară. Totuși, Codul civil prevede și anumite ipoteze în care judecătorul trebuie să înlăture compensația.

De asemenea, soții pot încheia un acord cu privire la această compensație printr-un act notarial. În cazul unor schimbări substanțiale, de exemplu modificarea reglementărilor ori a valorii drepturilor, soțul poate cere revizuirea părții din hotărârea de divorț în care este prevăzută compensarea drepturilor de pensie pentru limită de vârstă.

În practică, judecătorul, ajutat de casele de pensii, calculează drepturile de pensie pentru limită de vârstă sau pentru invaliditate pentru fiecare soț, dobândite în timpul căsătoriei. Cel care a dobândit drepturi mai mari decât celălalt este obligat să plătească jumătate din diferență celuilalt.

Această compensație operează după mai multe modalități complexe. Pentru a simplifica prezentarea, sunt tratate în continuare numai drepturile de pensie pentru limită de vârstă, drepturile de pensie pentru invaliditate fiind compensate în mod similar.

Legea prevede două proceduri de compensare, și anume compensarea prevăzută în dreptul public și procedura prevăzută în dreptul obligațiilor.

Compensația prevăzută în dreptul public

Debitorul care a obținut drepturi în regimul legal al asigurărilor pentru limită de vârstă ori în regimul funcționarilor transferă o parte din drepturile sale soțului său, într-un cont deschis pe numele celui din urmă.

Compensarea operează în același fel cu alte regimuri de pensii care prevăd în statutul lor împărțirea drepturilor între soții divorțați.

Compensarea prevăzută de dreptul obligațiilor

Codul civil prevede un alt mod de compensare a drepturilor dobândite la case private de pensii, care nu prevăd împărțirea drepturilor între soții divorțați.

Soțul beneficiar al compensației obține un drept de plată a unei pensii care îi este vărsată ulterior, dar numai dacă debitorul compensației poate el însuși să valorifice drepturile de pensie. Soțul creditor poate cere despăgubirea imediată a drepturilor viitoare, în măsura în care acest lucru este posibil din punct de vedere economic pentru debitor.

Acest drept încetează în momentul morții debitorului, dar creditorul poate obține o compensare a sumelor dacă organismele de pensionare prevăd o rentă pentru această cauză. Cuantumul pensiei este calculat în această situație, în funcție de baremul prevăzut.

Pentru a rezolva mai rapid asemenea situații, și mai ales pentru a evita toate problemele legate de decesul prematur al debitorului, legea adoptată în anul 1986 dă dreptul judecătorului, în anumite circumstanțe, să înlocuiască compensația prevăzută în dreptul obligațiilor, cu o compensație din dreptul public.

3. Atribuirea locuinței comune a soților

În general, această problemă se rezolvă printr-un acord între foștii soți. În lipsa acordului, hotărăște tribunalul asupra acestei probleme, la cererea unuia dintre soți și aplicând ordonanța privind soarta locuinței comune și a bunurilor mobile, care a fost adoptată la 21 octombrie 1944.

1. Ambii soți sunt proprietarii locuinței comune

În acest caz, tribunalul poate decide atribuirea locuinței numai unuia dintre soți, sub rezerva plății unei indemnizații compensatorii către celălalt.

Când există posibilitatea, judecătorul poate hotărî împărțirea locuinței.

2. Numai unul dintre soți este proprietarul locuinței comune

Tribunalul poate hotărî, în circumstanțe excepționale, atribuirea folosinței locuinței celuilalt soț, această decizie fiind necesară pentru a evita consecințe

grave și inechitabile. Celălalt soț, proprietar al locuinței, primește în această situație o indemnizație compensatorie.

3. Ambii soți sunt chiriași în locuința comună

Tribunalul poate reorganiza raportul locativ, dar trebuie să țină cont de interesele locatarului.

Dacă soții sunt cotitulari ai contractului de închiriere, tribunalul poate hotărî transferul contractului numai pe numele unuia dintre soți. Dacă numai unul dintre soți este titularul contractului, tribunalul poate hotărî transferul contractului către celălalt soț.

Secțiunea a VI-a – Spania

Legea nr. 30/7.07.1981 a reintrodus divorțul ca modalitate de desfacere a căsătoriei, încheiată atât în formă civilă, cât și religioasă. Divorțul este pronunțat întotdeauna de către un judecător. Regulile privind consecințele patrimoniale ale divorțului se găsesc în Codul civil. Acesta conține măsuri în favoarea copiilor, dispoziții referitoare la prestațiile compensatorii acordate unuia dintre soți, criteriile pentru atribuirea locuinței în caz de divorț, precum și modalitățile de desființare a regimului matrimonial.

A. Pensia de întreținere pentru copii

Reprezintă o consecință importantă ce decurge din desfacerea căsătoriei.

1. Stabilire

Cuantumul pensiei alimentare pentru copii nu este reglementat prin lege. Soții pot să convină asupra unei sume în cadrul procedurii divorțului, sumă ce trebuie acceptată de judecătorul cauzei.

În cazul unui dezacord între soți, judecătorul este cel care stabilește cuantumul acestei pensii. El trebuie să țină cont de următoarele elemente: beneficiile nete realizate de soți și patrimoniul acestora, cheltuielile necesare pentru creșterea și educația minorilor, evaluarea obligațiilor pe care trebuie să le îndeplinească soțul căruia i s-au încredințat copiii, frecvența programului de vizitare.

Modalitățile de indexare a pensiei alimentare sunt determinate de către soți în timpul divorțului, sau de către judecător. Scopul acestor indexări ale pensiei alimentare este menținerea puterii de cumpărare a soțului căruia i-au fost încredințați copiii. În general, pensia este indexată în funcție de variațiile indicelui prețului la produsele de consum, de salariul anual al soțului obligat la plată, ori de o combinație între aceste două elemente. Soții pot decide, de comun acord, asupra altor modalități de indexare periodică a pensiei alimentare.

2. Modalități de plată

Pensia poate fi plătită în rate lunare care sunt necesare pentru achitarea unor debite fixe (cheltuieli cu școlarizarea, restituirea unor sume privind locuința, asigurări). De asemenea, plata poate consta în remiterea unei sume de bani, a unui bun sau în constituirea unui uzufruct. De reținut este faptul că, dacă soții sunt de acord, ei pot statua alte modalități de plată a pensiei alimentare.

3. Modificare

Pensia alimentară poate fi modificată în urma unui acord încheiat între soți sau în urma unei hotărâri judecătorești.

Judecătorul poate schimba cuantumul pensiei atunci când are loc o modificare substanțială a elementelor care au servit drept bază de calcul la stabilirea pensiei. Cu toate că îmbunătățirea situației financiare a debitorului justifică o creștere a pensiei alimentare, în timp ce scăderea veniturilor sale are drept consecință diminuarea pensiei, trebuie respectat principiul proporționalității în ambele situații.

Pensia poate fi modificată în aceeași măsură și de necesitățile copiilor (majorul independent financiar care pleacă din casa părintească, copil bolnav aflat în îngrijire medicală, ce obligă la cheltuieli suplimentare).

4. Garanții de plată

Soțul care a obținut custodia copiilor poate solicita, pentru garanția plății pensiei alimentare, înregistrarea creanței sale și instituirea unor ipotecă asupra unor bunuri determinate aparținând debitorului ori o cauțiune bancară din partea debitorului sau a unei terțe persoane.

5. Durata

Plata pensiei se întinde pe timpul minorității copiilor. Ea poate fi prelungită dacă minorul urmează studii de specialitate, ținând cont și de situația familială a acestuia.

Această plată încetează în caz de deces ori adopție a copilului de către o terță persoană, precum și în caz de deces al debitorului obligației.

B. Prestații compensatorii acordate unuia dintre soți

Un soț nu poate obține decât o prestație compensatorie. Art. 97 din Codul civil spaniol definește prestația compensatorie ca fiind o pensie acordată unuia dintre soți “atunci când divorțul a produs un dezechilibru economic, în raport cu situația celuilalt soț, fapt ce duce la o degradare a situației sale față de cea existentă în timpul căsătoriei”.

1. Stabilire

Cuantumul prestației compensatorii poate fi stabilit fie în mod direct de către soți, fie de către judecătorul cauzei. Atunci când prestația este fixată de către judecător, acesta trebuie să țină cont de următoarele elemente determinate în momentul separării:

- acordurile încheiate între soți;
- vârsta și starea sănătății celor doi soți;
- calificarea profesională și posibilitățile de obținere a unui serviciu;
- perioadele de timp consacrate familiei, în trecut și în viitor;
- colaborarea profesională cu celălalt soț;
- durata căsătoriei și timpul petrecut în comun;
- pierderea unui eventual drept la pensie;
- patrimoniul comun, ca și mijloacele financiare și trebuințele fiecăruia dintre soți.

Modalitățile de indexare ale prestației compensatorii sunt determinate în convenția de divorț. În general, pensia este indexată în funcție de indicele prețurilor la produsele de consum, dar soții pot decide de comun acord de a lua în considerare alte criterii, precum creșterea salariului debitorului, ori îmbinarea mai multor criterii.

2. Modalități de plată

În situația în care pensia compensatorie este fixată de către un judecător, plata acesteia se va face sub forma unor rate lunare.

Soții pot conveni înlocuirea acestor rate lunare cu fixarea unei rente viagere, constituirea unui uzufruct asupra unor bunuri determinate, remiterea unui bun ori plata unei sume de bani.

3. Modificare

Suma totală a pensiei compensatorii nu poate fi modificată decât în cazul deteriorării substanțiale a situației financiare a unuia dintre soți. Pensia poate fi diminuată numai pe considerentul scăderii veniturilor debitorului, a obligațiilor suplimentare ce-i incumbă acestuia ori îmbunătățirii situației materiale a creditorului obligației. Prestația compensatorie poate fi modificată fie prin acordul mutual al soților, fie prin hotărâre judecătorească.

4. Garanții de plată

Garanțiile pe care creditorul le poate cere sunt aceleași cu cele solicitate de creditorul obligației de plată a unei pensii alimentare.

5. Durata

Dreptul la pensie compensatorie încetează atunci când beneficiarul său încheie o nouă căsătorie sau atinge un nivel de trai echivalent cu cel avut în

timpul căsătoriei. De asemenea, soții pot stabili, de comun acord, să nu existe obligația de a plăti o pensie compensatorie.

Decesul soțului care avea obligația de plată a pensiei nu are ca efect stingerea creanței: moștenitorii săi trebuie să plătească în continuare sumele aferente. Ei pot solicita în fața judecătorului reducerea ori anularea pensiei, dacă masa succesorală nu este suficientă pentru a asigura plata ori dacă cota moștenitorilor rezervatari este afectată.

C. Desființarea regimului matrimonial

1. Principalele regimuri matrimoniale

a) Regimul de drept comun

Regimul legal este cel reglementat de art.1344 din Codul civil. Se distinge în cadrul acestui regim două situații:

1. patrimoniul propriu al fiecăruia din soți, alcătuit din bunuri personale aparținând soților dinainte de căsătorie sau primite în timpul mariajului, prin donație ori succesiune;

2. patrimoniul comun, format din bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei.

În cazul în care în contractul de căsătorie nu există alte dispoziții, cei doi soți administrează în comun bunurile dobândite. Consimțământul soților este necesar pentru a dispune de aceste achiziții.

b) Alte regimuri matrimoniale

Participarea la dobândirea bunurilor.

Acest tip de regim este reglementat de art. 1411 din Codul civil și funcționează ca un regim de separare de bunuri pe toată durata căsătoriei, fiecare soț având posibilitatea de a-și administra bunurile în mod independent. Totuși, un soț nu poate dispune de un bun cu titlu gratuit, fără acordul celuilalt soț.

Separarea de bunuri este reglementată prin art. 1435 Cod civil. Fiecare soț rămâne proprietarul bunurilor pe care le deținea înainte de căsătorie și al celor pe care le dobândește în timpul acesteia.

2. Partajul bunurilor

a) Regimul de drept comun

În caz de divorț, regimul matrimonial este desființat și se va realiza un inventar al activului și pasivului bunurilor dobândite, evaluare ce va avea loc în ziua lichidării patrimoniului. Sumele plătite de către soț sau datorate sunt actualizate în momentul desființării regimului matrimonial.

După plata datoriilor, activul rămas este împărțit în jumătate între soți.

b) Regimul participării la bunurile dobândite

Atunci când soții au adoptat acest regim, ei au dreptul de a participa fiecare, în cazul desființării regimului matrimonial, la bunurile celuilalt. Creanța de participare reprezintă diferența între patrimoniul original și patrimoniul final.

Patrimoniul original este constituit din bunuri și drepturi ce aparțineau fiecărui soț la începutul regimului și din cele dobândite ulterior prin succesiune, donații ori liberalități, din care este dedus pasivul imputabil fiecărui soț. Aceste bunuri sunt evaluate în funcție de starea lor și de valoarea lor la începutul regimului sau în momentul achiziționării lor. Valoarea lor este actualizată în ziua încetării regimului matrimonial.

Patrimoniul final este format din bunuri și drepturi al căror titular este fiecare soț în momentul desființării regimului, din care trebuie deduse obligațiile ce trebuie executate. Aceste bunuri sunt evaluate în ziua lichidării patrimoniului.

Bunurile dobândite reprezintă diferența între patrimoniul original și patrimoniul final al fiecăruia dintre soți. Dacă diferența este negativă, nu va exista participare la pierderi.

Soțul al cărui patrimoniu a crescut mai puțin primește jumătate din diferența între bunurile proprii dobândite și cele ale soțului său. În momentul constituirii regimului, soții pot decide asupra împărțirii acestuia în mod diferit, dacă nu există descendenți comuni.

Creanța este plătită în numerar. Ea poate fi plătită în natură, prin acord între cei interesați sau prin hotărâre judecătorească, ca mijloc de atribuire a anumitor bunuri.

c) Regimul separației de bunuri

În principiu, divorțul, în acest tip de regim matrimonial, nu are nici o consecință asupra patrimoniului fiecăruia dintre soți.

În situația când este imposibil de a demonstra căruia dintre soți îi aparține un bun sau drept determinat, art. 1441 din Codul civil precizează faptul că bunul va fi împărțit în mod egal.

Art. 1438 din Codul civil prevede obligația, pentru fiecare dintre soți, de a contribui la cheltuielile din timpul căsătoriei. Această contribuție poate rezulta dintr-un acord între soți ori, în lipsa acordului, este stabilită în raport de veniturile celor doi soți.

De asemenea, acest articol atribuie o valoare specială “muncii casnice”, activitate de care se va ține cont la calculul contribuției la cheltuieli și care poate da dreptul la compensări în cazul desfacerii căsătoriei.

d) Atribuirea locuinței în caz de divorț

Soții pot hotărî în convenția de divorț care dintre ei va continua să locuiască în locuința comună. Această decizie trebuie aprobată de către judecător.

În absența unui acord între soți, folosința locuinței este atribuită părintelui care are în grijă copiii, care este fie proprietarul, fie locatorul aceluiaș imobil.

Dacă unul dintre copii este în grija unuia dintre părinți, iar ceilalți copii sunt încredințați celuilalt părinte, judecătorul cauzei va decide, ținând cont de “interesul familiei ce necesită mai multă protecție”.

Indemnizația de ocupare este determinată de către soți. Dacă cei doi soți nu au copii, locuința poate fi atribuită temporar soțului neproprietar ori netitular al contractului de închiriere, atunci când acesta are nevoie de mai multă protecție.

Atribuirea locuinței comune soțului neproprietar ori netitular al contractului de închiriere ia sfârșit prin acordul mutual între părți, când descendenții au ajuns la maturitate sau au devenit independenți din punct de vedere financiar, ori în situația când părintele ce avea în grijă copiii a fost decăzut din acest drept.

CONCLUZII

1. Concluzii privind regimul matrimonial al bunurilor comune.

Bunurile comune ale soților reprezintă partea materială a instituției căsătoriei care este formată din totalitatea drepturilor și obligațiilor pe care le au soții le au în mod egal în căsătorie.

Bunurile comune ale soților cuprind atât bunurile corporale (mobile și imobile) precum și toate drepturile reale și drepturile de creanță.

Condițiile ca anumite bunuri să facă parte din regimul matrimonial constau în faptul că acestea trebuie să fie dobândite de soți sau de unul dintre ei iar dobândirea lor să fi avut loc în timpul căsătoriei.

De asemenea în clasificarea bunurilor ca fiind bunuri comune trebuie să se țină cont de categoria bunurilor proprii.

În literatura de specialitate anumite categorii de bunuri precum venitul din munca, imobilele, fructele și produsele, au fost obiectul unor discuții în care s-au adus argumente pro și contra caracterizării lor ca fiind bunuri comune.

Personal, consider că venitul de muncă să fie considerat bun propriu până în momentul în care va fi utilizat pentru achiziționarea unor bunuri. În acest caz vor fi considerate bunuri comune bunurile achiziționate însă venitul din muncă va rămâne în categoria bunurilor proprii.

În timpul căsătoriei orice convenție între soți privind împărțirea bunurilor este lovită de nulitate. Legea reglementează numai împărțirea cerută de soți sau creditorii acestora sau în caz de desfacere, desființarea sau încheierea căsătoriei.

Împărțirea va fi realizată din momentul în care hotărârea judecătorească rămâne definitivă.

De asemenea tot în categoria bunurilor comune intră și munca depusă de femeie în gospodărie și pentru creșterea copiilor, iar în condițiile în care egalitatea între soți este deplină și efectivă, se poate considera un astfel de aport și munca depusă de bărbat în gospodărie și pentru creșterea copiilor.

Aceasta ipoteza este întemeiată deoarece legiuitorul susține că fiecare soț trebuie să contribuie prin mijloace proprii la cheltuielile căsniciei, iar în noțiunea de cheltuieli ale căsniciei intră cheltuielile pentru deducerea gospodăriei comune, creșterea și educarea copiilor și întreținerea soților.

Comunitatea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei este un efect legal al căsătoriei, indiferent dacă au fost dobândite prin contribuția comună a soților sau prin contribuția exclusivă a unuia dintre ei.

2. Concluzii privind divorțul și efectele sale asupra patrimoniului soților în dreptul comparat

Studiind efectele patrimoniale ale divorțului într-o serie de state europene (Anglia, Danemarca, Elveția, Franța, Germania și Spania) se constată că reglementările existente în acest domeniu sunt aplicate numai dacă părțile nu ajung la o înțelegere. Acordul între soți cu privire la copii trebuie să fie ratificat de către judecător. Chiar dacă consecințele patrimoniale ale divorțului sunt adesea hotărâte în funcție de acordul părților, ele trebuie să respecte reglementările în vigoare.

Examinarea legislației în vigoare, în cele șapte țări, scoate în evidență următoarele:

- sumele plătite între foștii soți sunt limitate la o anumită perioadă de timp în toate țările;
- modificarea acestor sume este posibilă;
- sumele de bani între soți au un caracter excepțional;
- în Germania, Anglia, Olanda și Elveția există dispoziții explicite privind împărțirea drepturilor la pensia între soții divorțați;
- în afara Spaniei, toate celelalte țări au prevăzut în legislația lor baremuri pentru calcularea pensiilor alimentare pentru copii.

I. În toate țările studiate, sumele vărsate periodic între foștii soți sunt limitate în timp și există posibilitatea de a fi revizuite

1. În afară de Spania, aceste sume îmbracă forma unei pensii alimentare care permit depășirea dificultăților financiare pasagere.

a) În Spania, soțul divorțat nu poate obține o sumă compensatorie.

Codul civil reglementează că o pensie este vărsată unuia dintre soți numai dacă situația de după divorț a produs un dezechilibru economic față de poziția celui alt soț, atrăgând după sine o degradare a situației sale în raport cu cea existentă în timpul căsătoriei;

b) În celelalte țări, soțul divorțat poate obține o pensie alimentară.

În Anglia și Țara Galilor, dar și în Danemarca, există reglementată posibilitatea, dacă este cazul, obținerii de la fostul soț, de lucruri, ca o pensie alimentară fondată pe obligația de întreținere. O sumă de bani sau un bun poate fi acordat peste sau în locul pensiei alimentare.

În Germania și Elveția, soțul divorțat nu poate primi o pensie alimentară. Dar în toate țările studiate, acordarea pensiei alimentare nu se face în mod automat. Stabilirea ei depinde întotdeauna de situația soțului care o cere. Pensia alimentară nu constituie un drept decât dacă veniturile sau patrimoniul soțului divorțat nu permit să aibă grijă singur de nevoile sale. În Germania, Codul civil obligă pe cel care solicită să-și folosească propriul capital înainte de a cere o pensie alimentară.

În Anglia și în Țara Galilor, legea obligă pe judecător să ia în considerație ruperea obligațiilor financiare mutuale dintre soți, imediat după pronunțarea divorțului.

În Danemarca, pentru a obține o pensie alimentară, cel care solicită trebuie să aibă un venit lunar inferior mediei salariilor, să nu aibă copii, iar căsătoria să fi durat cel puțin cinci ani. În plus, o regulă generală, plata pensiei alimentare nu este supusă impozitului, dacă venitul lunar este mai mic de 13.000 franci și dacă veniturile fostului soț sunt inferioare.

În Elveția, noile reglementări privind divorțul consacră principiul rupturii nete între foștii soți; plata unei pensii alimentare nu este reglementată. Trebuie să fie dovedită imposibilitatea celui care cere plata pensiei de a avea singur grijă de sine.

2. Plata pensiei este acordată pe o durată limitată

În Germania, după adoptarea legii din 20 februarie 1986, judecătorul poate limita, în timp, plata pensiei alimentare ori o poate diminua progresiv.

În Anglia și Țara Galilor, legiuitorul încurajează autonomia financiară a soților divorțați și legea îl obligă pe judecător, dacă a prevăzut plata unei pensii alimentare, să o determine în timp. În general, perioada este de doi sau cinci ani.

În Danemarca, judecătorul poate stabili, în afara unor împrejurări excepționale, plata pensiei alimentare pe o perioadă ce nu poate depăși zece ani. În cele mai multe cazuri, pensiile se plătesc pe o perioadă de cinci, opt sau zece ani. Plata unei pensii viagere este foarte rar întâlnită și numai în următoarele condiții: durata căsniciei a durat mai mult de douăzeci de ani, cel care beneficiază de această pensie nu a lucrat niciodată, are cel puțin patruzeci și cinci de ani și nu are nici o perspectivă de a se angaja.

De asemenea, în Elveția, plata pensiei alimentare este limitată în timp, până când soțul aflat în dificultate în momentul divorțului se adaptează la noua sa situație.

Aceeași situație este și în Spania, unde dreptul la pensie încetează în momentul în care cel care a beneficiat de pensie a ajuns la un nivel de viață asemănător celui avut în timpul căsătoriei.

3. Durata plății pensiei poate fi inferioară celei stabilite inițial

Pot interveni anumite evenimente care pun capăt plății pensiei, cum ar fi: recăsătorirea celui care beneficiază de pensie sau decesul celui care plătește.

a) Recăsătorirea atrage întotdeauna după sine încetarea plății pensiei alimentare între soți. Acest lucru se întâmplă în Anglia și Țara Galilor, Danemarca, Elveția și Germania.

Și în Spania încetează plata prestațiilor compensatorii în momentul când beneficiarul acestora se recăsătorește.

b) În cazul decesului debitorului, în Germania și Spania această obligație trece în seama moștenitorilor.

În celelalte țări studiate ca: Anglia, Țara Galilor, Danemarca și Elveția, în momentul decesului debitorului încetează și obligația plății, aceasta nu este trecută în masa succesorală.

În Spania, moștenitorii pot cere judecătorului diminuarea sau suprimarea prestațiilor compensatorii, dacă moștenirea nu este suficientă pentru a asigura plata ori dacă moștenitorii rezervatori sunt afectați de plata acestora.

În Germania, legislația în vigoare nu prevede o asemenea măsură în mod explicit, dar moștenitorii pot cere modificarea cuantumului pensiei alimentare pentru modificarea în mod substanțial a elementelor care au stat la baza calculării pensiei inițiale.

4. Plata periodică a pensiei este revizibilă

În toate țările studiate, modificarea plății pensiei poate fi cerută pe baza unor schimbări importante a situației economice a unuia dintre foștii soți.

Dacă cererea este acceptată, pensia alimentară poate fi mărită sau diminuată în Anglia și Țara Galilor, în Danemarca, Elveția și Germania. În schimb, prestațiile compensatorii din Spania pot fi doar reduse.

I. În toate țările studiate plățile în bani între soți au un caracter excepțional

În Elveția și Germania, judecătorul poate hotărî, în măsura și în circumstanțe determinate, plata pensiei alimentare sub formă de capital. În cele mai multe cazuri, pensia alimentară este plătită sub forma unei rente.

De asemenea, în Spania, dacă prestația compensatorie este în mod normal plătită sub forma unei sume lunare fixe, foștii soți pot, în orice moment, decide substituirea cu un bun, plata unei anumite sume ori uzufructul unor anumite bunuri.

În Danemarca, dacă unul dintre soți posedă bunuri proprii, celălalt poate cere judecătorului să-i acorde o sumă care să compenseze pierderile în urma divorțului. Această decizie este independentă față de cea prin care se hotărăște pensia.

În Anglia și Țara Galilor, judecătorul are dreptul să hotărască plata unei sume forfetare între foștii soți ori poate hotărî micșorarea patrimoniului. Aceste două categorii de hotărâri, care în principiu nu sunt revizibile, pot înlocui și completa ordonanțele privitoare la plata pensiei alimentare. Când un tribunal englez dispune printr-o hotărâre că unul dintre soți este obligat să plătească o sumă forfetară celuilalt, el dispune de libertate de acțiune. Astfel, el poate indica, în funcție de circumstanțe, plata fracționată a sumei ori ca sumele să fie plătite diferit, în funcție de interese. De asemenea, el poate hotărî facilitarea plății sumei prin vânzarea unui bun al unuia dintre soți. În același timp, poate dispune micșorarea patrimoniului unuia dintre soți sau poate hotărî transferul de drepturi asupra unui bun – proprietate sau de uzufruct – de la unul la celălalt soț.